

Rodos Adası'nda Para Vakıfları

Money Foundations on the Island of Rhodes

Arzu BAYKARA TAŞKAYA
Dr. Öğr. Üyesi
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
a.baykara20@gmail.com
ORCID ID: 0000-0002-1712-4881

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type : Araştırma Makalesi
Geliř Tarihi / Received : 15 Ocak 2022
Kabul Tarihi / Accepted : 21 Mart 2022
Yayın Tarihi / Published : 15 Nisan 2022
DOI Number : 10.21021/osmed.1058361

Kaynak Gösterme / Citation

Taşkaya, A. B. "Rodos Adası'nda Para Vakıfları ". *Osmanlı Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 14 (2022): 61-94.

Rodos Adası'nda Para Vakıfları

Money Foundations on the Island of Rhodes

Arzu Baykara Taşkaya

Öz

Vakıflar ,Osmanlı Devleti'nde kuruluş döneminden beri fethedilen bölgelerde ve çeşitli mevkilerde ele geçen yerlerin İslamlaşması adına Müslümanlar tarafından meydana getirilmiştir. Bu kurumların oluşturulmasında İslami amaçlarla hayır düşüncesi hakim olmuş, meydana getirilen vakıf eserleriyle şehirlerdeki birçok belediye hizmetine devlet masraf yapmadan sahip olmuştur.Adada bir yıl süreyle hizmet veren cami,mescit,medrese,su yolu,kuyu gibi farklı unsurları barındıran birçok sosyal vakfın içeriği açıklanmıştır. İmam ,hatip, müezzın,müderis, mütevellli gibi dini hizmetli ve görevlilerin maaşları bu hayırsever kişilerin kurduğu vakıflar aracılığıyla verilmiştir. Ada üzerinde ağa,sultan, şeyh, efendi, bey ünvanına sahip ümera ve ülemeden oluşan kurucular yanında; normal reaya arasından şahısların kurduğu vakıflara yer verilmiştir. Toplam 61 adet vakfın 48 'i reaya tarafından kurulmuştur. Defterden vakıfların genel ihtiyaçlarının nasıl karşılandığını ; bazı vakıfların şahıslara borç verdiğini ,bazılarının da çeşitli mezheplere ait tarikat ve şehylere ücret ayırdığını izleyebildik.Vakıfların bazılarının tarikatlarla olan bağlantıları görülmüştür. Murat Baba (Reis)'in Bektashi olduğunu Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilerden öğreniyoruz. Makalemizde Rodos Adası üzerinde Osmanlı döneminde bir finansman kaynağı olarak 61 adet vakfın ne şekilde hizmet verdiği, mütevellisi ve harcama kalemleri,borçları ve gelir kalemleri açıklanarak, vakfın ada üzerinde meydana getirdiği kültürel ve sosyal yapının işlevi üzerinde durulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti ,Rodos Adası, Vakıf, Mütevellli ,Hayırseverlik.

Abstract

Waqfs were created by Muslims in the name of Islamization of the conquered areas and various locations in the Ottoman Empire since the establishment period. The idea of charity for Islamic purposes prevailed in the creation of these institutions, and the state had many municipal services in the cities without any expense with the foundation works created. Salaries of religious servants and officials such as imams, preachers, muezzins, mudarris, and mutevellies were given through the foundations established by these benevolent people. On the island, there are foundations established by individuals among the normal reaya, as well as the founders consisting of ümera and ülema holding the titles of agha, sultan, sheikh, master, bey. 48 of a total of 61 foundations were formed from reaya. How the general needs of foundations are met from the ledger; We were able to observe that some foundations gave loans to individuals, and some allotted fees to sects and shehys belonging to various sects. Some of the foundations are known to have connections with sects. We learn that Murat Baba (Reis) is a Bektashi from the information given by Evliya Çelebi. In our article, the function of the cultural and social structure that the foundation created on the island was emphasized by explaining how 61 foundations served as a source of finance on the island of Rhodes during the Ottoman period, their mutevellies and expenditure items, debts and income items.

Keywords: Ottoman Empire, Rhodes Island, Foundation, Mutevellli, Philanthropy.

Giriş

Rodos Adası, Akdeniz'deki en büyük adalardan biridir. İlkçağlarda sürgün yeri olarak görülen bu adanın kaderi, Osmanlı Devleti'nde de kalebentlik yeri olarak adı hafızalara yer etmiştir.¹ Cezayir-i Bahri Sefid Vilâyeti'nin ilk olarak Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566) zamanında 1553 yılında Anadolu Beylerbeyliği'nden Kocaeli, Sığla, Biga; Rumeli Beylerbeyliği'nden Eğriboz, İnebahtı, Mezistre, Karlıeli, ve Midilli Sancakları eklenerek kurulduğunu biliyoruz. Bu vilâyetin sınırları zaman içinde değişiklik göstermiştir.²

Fransız bilim adamı Guerin, 1854'te Rodos Adası'nda 5500'ü şehirde, 500'ü köylerde yaşayan Türk nüfusundan bahseder.³ Şehrin varoşlarında 5000, köylerinde 15.000 Ortodoks Hıristiyan mevcuttu. Yahudiler ise 1000 kişi olarak tesbit edilmişti. XIX. yüzyıl içerisinde bütün ada tekrar hızlı bir gelişme gösterdi. 1891'de Vital Cuinet, son Osmanlı istatistiklerini kendisine temel alarak adada toplam 6825 Türk, 20.250 Rum, 1513 Yahudi ve 566 Romalı Katolik olduğunu, yeni gelen bazı Ermeniler'le birlikte nüfusun tamamının 29.148'e ulaştığını belirtir.⁴ Kāmûsü'l-A'lâm'da son dönem Osmanlı Rodos'u bir şehri ve kırk beş köyü bulunan, içerisinde kırk dört cami (yirmi ikisi şehirde), dört derviş tekkesi, üç medrese, üç hamam, doksan üç kilise ve iki sinagogu olan, bunların yanında her dinî cemaatin ilk ve ortaokulunun bulunduğu bir yer olarak tanımlanır.⁵ 1890'dan sonra rakam ikiye katlanmıştır. Bütün dinî gruplar büyüme gösterirken bunların çoğunluğunu 49.500 ile Rumlar teşkil ediyordu. Bu dönemde 8272 Türk, 4881 Yahudi, 5780 Romalı Katolik (büyük oranda İtalyan sakinler) ve birkaç Ermeni bulunuyordu.

Vakıflar, halkın ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yapılan müesseselerdir. Bir yerde vakıf tesisi, bölgenin İslamlaşmasına işaretler. Rodos Adası'nın Kanuni Sultan Süleyman tarafından fetih edilmesinin ardından adayı Müslümanlaştırmak için pek çok ailenin Anadolu'dan göç ettiğini veya ettirildiğini biliyoruz.⁶ Vakıf müessesesi uzun zamandan beri bütün İslam memleketlerinde önem kazanmış, sosyal ve iktisadi hayat üzerinde büyük etkileri olan dini- hukuki müesseselerdir.⁷ XVIII. asırda Osmanlı İmparatorluğu'nda vakfın koruması sayesinde birçok mekan inşa ettirilmiştir. Kişiler vakıfları kendilerinden kurdukları gibi, bunları yapmaya zorlayan grupların varlığı da bilinmektedir. Bu gruplar ulema, vezir, şeyhlerdir ve tabiidir ki bu kişilerin de vakıflarda etkisi bulunmaktadır.⁸ Nitekim Busbecq, XVIII. yüzyılda vakıfların servet korunması amacıyla yapılan binalar olması büyük önem taşınmaktadır diye belirtir.⁹ Belediye teşkilatı ile beraber sürekli büyüyen kentler için vakıfların yapacağı pek bir hizmette kalmamıştır. XIX. yüzyılda vakıfların işlevlerinin birçoğunun azaldığı görülür. Okuma yazma bilen kişiler, kendi evlerinde cami mescitlerine bitişik olan vakıf odalarında mektep açarlar, çocukları toplayıp Kur'an ilmi hali öğretirlerdi¹⁰ ya da tekke zaviyelerde hizmet verirlerdi.¹¹

¹ Ö. İşbilir, "Kalebent", TDV İslam Ansiklopedisi, Ek-2, (İstanbul 2016), s.5-7.

² Ünal, A. A., "XVI. ve XVII. yüzyıllarda Cezayir Bahr-i Sefid (Akdeniz -Ege Adaları) ya da Kaptan Paşa Eyaleti", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (12), (2002):251-261.

³ M. Kiel, "Rodos", TDV İslam Ansiklopedisi, 35, (İstanbul 2008), s.155-158.

⁴ Vital Cuinet, *La Turquie D'Aise* Paris, Yay. E. Leroux, Cilt 1, (France, 1892), 352-370.

⁵ Şemsettin Sami, *Kāmûsü'l-A'lâm*, Rodos Maddesi, C. 3, (İstanbul: Kaanaat Matbaası, 1306):2272-2273.

⁶ M. A. Erdoğan, "Rodos Adası'ndaki Osmanlı Evkafı (1522-1711)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. XV, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını: İzmir, (2000): 10.

⁷ Fuat Köprülü, "L'insitution de Vakf", *Vakıflar Dergisi*, Ankara, Cilt:2, (1942):5.

⁸ Bahaeddin Yediyıldız, XVIII. Asır Türk Toplumunu ve Vakıf Müessesesi", *Vakıflar*, XV, Ankara, (1982):22-53.

⁹ Ogier Ghislain de Busbecq, *Türk Mektupları*, Çev. Hüseyin Cahit Yalçın, (İstanbul: Remzi Kitabevi, 1939), 172.

¹⁰ Malik Aksel, *İstanbul'un Ortası*, (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 2000):309.

¹¹ Ahmet Köç, "Osmanlı Devleti'nde Devlet-Tekke İlişkinin Önemli Bir Tanığı: Halveti Şeyhi Sofyalı Bâlî Efendi ve Vakıfları" *Bellekten*, Cilt 80, Sayı 289, (2016):797-822.

Osmanlı Devleti için su yolu inşasının önemli olduğu bilinmektedir. Evde çeşme olmadığı için , su temini ancak mahallelerde bulunan çeşmelerden sağlanmaktaydı.Hamamlar da su kaynağının bol olduğu diğer tesislerdi. Vakıf binalarındaki su sisteminin yapılışı ve işleyişini su yolcular yönetirdi. Osmanlı’da su işlerine *suyolcu* denen görevli bakar; bu kişi suyun künklerle ve kanallara dağıtılması ile uğraşırdı.Suyolcu su vakıflarına bağlıydı. Bu görevli şehirlerdeki vakıf sisteminin gelişmesinde ve yerleşmesinde büyük rol üstlenmiştir. Eğer su yolcu sayısı ikiden fazla ise onların bulunduğu yerde, bunların denetim görevini su yolcuları ağası yapardı .Vakfın hizmetinde gerekli olduğu takdirde su yolcu, mütevellilere bağlı hizmet verirdi.¹² Evliya Çelebi, XVII.yüzyılda adaya geldiğinde adanın üç büyük su kaynağı olduğunu belirtir.Hünkâr Suyu,Sünbüllü Suyu ve Bekir Paşa Suyu. Bu suların ikincisinin tadının oldukça lezzetli olduğunu yazan Evliya Çelebi ,adada toplam 70 çeşme olduğunu ;çarşının içinde berber dükkanlarının önünde altı sütundan oluşan tahta kaplı Şazirvan Havuzu’nu da ayrıca anmadan geçmez ¹³. Rodos’ta meydana gelen depremlerde su yollarının hep vakıf adı anılmadan, ashabi hayratlar tarafından devletin de verdiği katkıyla tamir edildiği belirtilmiştir. 1856 ve 1863 yılındaki Rodos depremlerinde su yolları zarar görmüştür. Rodos’ta İç Kal’â’da ve varoşlarda bulunan çeşmelerde özellikle çok önemli su yolları olan Hünkâr, Santorlu, Simili sularına su taşıyan künklerin fena zarara uğradığı görülmüştür. Halk da bu suların yararlanmakta zorluk çektiğinden ;Hünkâr Suyolu’nun masrafı mal sandığından karşılanmıştır. Ashab-ı hayrat , Santorlu ve Simili su yollarının tamiri için söz vermiş ; sözlerinde durarak 16 bin kuruş nakit parayı sağlayarak destek vermiş; kalan 91.887 kuruş ise hazinece karşılanmıştır.¹⁴Osmanlı devrinde hayırseverler içinde yaşadıkları toplumların ihtiyaçlarının farkındadırlar. Bu yüzden yokluğunu hissettikleri veya olması gerektiğini düşündükleri şeyler için para ayıran Müslümanlar, Rodos’taki su kaynaklarını kullanarak vakıflar kurmuşlar, suyun oluşturduğu sektörlerden yararlanmayı bilmişlerdir.

Rodos Adası ‘ndaki XIX.yüzyılda adada meydana gelen sosyal ve kültürel yapı ve burada bulunan vakıflar daha evvel birçok değerli araştırmacıların konusu olmuştur. ¹⁵ Kanuni Evkafı, bunlar içinde en önemlilerindendir.¹⁶ Makalemizde Rodos’taki Evkaf Defteri’nde isimleri olan diğer vakıfların nükûd-ı mevkufelerine dair muhasebe kayıtları incelenmiştir ¹⁷. Bu defterin başlangıç tarihi 13 Mart 1867(Hicri 7 Zilkade 1283) ,bitişi 12 Mart 1868(H 18 Zilkade 1284)’dür.Defterde tam bir yıllık vakıf kayıtları verilmiştir. Defter,toplamda 19*50 ebatında ciltli ve varaklıdır , varak sayısı 8’ dir.Çekimi yapılan belge sayısı 10 adettir. Boş varaklar ,1-a ve 7b-8 ‘dir. Vakıf Defteri’ne :

“İşbu 83 senesi martının ibtidasından şubat gayetine değın bir sene zarfında Rodos Ceziresi’nde evkaf-ı şerifesinin nukudu mevkufaları ba marifet şer-i şerifi meclis sarf olunan mala bakan muhasebe

¹² Abdullah Martal, “XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda Su-Yolculuk”, TTK *Belleten*, LII/205 (1989):1620 .Vakıfların su hizmetleri için olanları da ayrıca önemlidir. Bu vakıflar için : Hasan Güneri, “Vakıf Suları ve Su Vakıfları”, *Vakıflar Dergisi*, IX, Ankara, (1972): 67-79 ; Ahmet Köç, XV-XVII. Yüzyıllarda Silistre’de Su Vakıfları”, *Vakıflar Dergisi* , Haziran, Sayı 3,(2013):9-20.

¹³ Evliya Çelebi,*a,g,e*,249. Rodos Adası’nda çok fazla çeşme olduğunu doğrulayan diğer bir yazar da Fransızdır. Marie Gabriel Auguste Florent, comte de Choiseul-Gouffier, *Voyage pittoresque de la Grèce By 1752-1817*,(France 1782),107.

¹⁴ Bu belgede özellikle vakıf adı anılmadan su yollarının tamiri ile alakalı olarak ashabi hayrat ‘ın tamiri gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Arzu Baykara Taşkaya ,”Osmanlı’da Bir Afet Yönetimi Örneği (Rodos Depremleri) “,*Tarih Araştırmaları III*,Edit, Aydın Efe, Fatih Sansar ,(Ankara: Akademisyen Kitabevi ,2020):80-86.

¹⁵ Ali Fuat Örenç, Yakındönem Tarihimizde Rodos ve Oniki Ada ,(İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2006) ;Uğur Ünen, XVIII. Yüzyılda Osmanlı İdaresinde Rodos Adası,(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi ,Adnan Menderes Üniversitesi, 2013); B .Çelik, - U. Ünen,“XVIII. Yüzyılda Rodos’un Sosyo-Ekonomik, Dinî ve Kültürel Durumu “, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 2 (2) , (2015):52-73.

¹⁶ M .Akif Erdoğan,” The Island of Rhodes under Ottoman Rule , Military, Stuation, Population ,Trade an Taxation “,*Arab Historical Review For Ottoman Studies*,October,(1996):29-41.

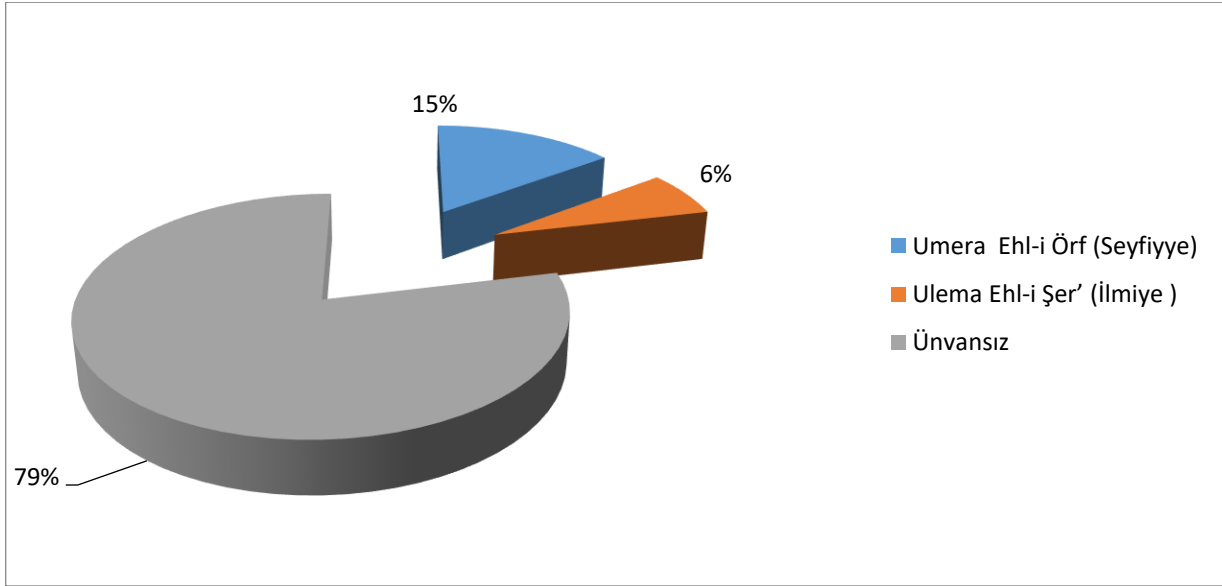
¹⁷ BOA, EV.d... 20237 .

defteridir” şeklinde giriş yapılır. Bu defter, Evkafı Hümayun’a gönderilmiş , defterin kabulü ise şevval 1284 tarihinde gerçekleşmiştir. Yazımızda yer alan para vakıflarının isimleri, buldukları yerler ve personelleri ile yıllık gelir ve giderleri üzerinde durulmuştur. Bir vakıf nasıl çalışır ve idame edilir ,bir yıllık dönemde ne gibi icraatları olmuştur ? sorusunun cevabı yanıtlanmaya çalışılmıştır.

1-Vakfı Kuranların Kimlikleri ve Mütevelliler

Herhangi bir vakıf kurulurken onun ebedi olarak varlığını sürdüreceği varsayılmaktadır. Adadaki Müslümanlar paralarını hayırlı işlerde vesile olması için Müslümanlara yardıma adanmışlar ve paralarıyla vakıf tesis etmişlerdir. XVIII. yüzyıl boyunca Osmanlı toplumunda üst kesimden vakıf kuranların payı % 65.07 olması, yüzdeliğin kalan kısmının reayadan yani yönetilen halktan meydana gelmesi bunun açık göstergesidir.¹⁸ Yani vakıf meselesi maddi varlığın da göstergesi konumundadır. Fakat bu vakıfların tesis edilmesi dini ve hayri olmasının dışında Osmanlı’nın iskan siyasetinin de temelini oluşturmuştur. ¹⁹ Bizim inceleme yaptığımız defterde durum tam tersidir. Ümeranın ve ülemanın kurduğu vakıfların %21 lük bir grubu oluşturduğu görülürken ;kalan diğer grupta yer alan ünvansızlar ise %79 gibi yüksek bir oranı oluşturmaktadır (Şekil 1).

Şekil 1: Rodoslu Vakıf Sahiplerinin Ünvan Dağılımı

Şekilde verildiği üzere ümeranın ve ülemanın kurduğu vakıfların %21 lük bir grubu oluşturduğu görülürken ;kalan diğer grupta yer alan ünvansızlar ise %79 gibi yüksek bir oranı oluşturmaktadır. Buradan da daha çok reyanın vakıfları kurmuş olduğunu görürüz.

Vakıf defterinde vakfı kuranlar hakkında bilgi yoktur. Vakıfların yöneticileri olan mütevelliler hakkında bilgi verilir. İncelenen vakıflar içerisinde müteveli seçiminde daha çok hacı,hoca,imam müderrisler ve tevliyet konusunda uzmanlaşmış kişilerin tercih edildiği görülmektedir. Osmanlı Devleti’nde yönetici-askeri sınıfı oluşturan ümera ve ulema, sahip oldukları idari ve mali imkanlar

¹⁸ Bahaeddin Yediyıldız ,“Türk Vakıf Kurucularının Sosyal Tabakalaşmadaki Yeri 1700-1800” ,Osmanlı Araştırmaları III ,*The Journal of Ottoman Studies III*,İstanbul , (1982):143-164.

¹⁹ Ömer Lütfi Barkan, “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:2, (1942):354.

bakımından reaya sınıfından ayrılmıştır. Yönetici sınıfı oluşturan *ehl-i örf* ümera (emirler, beyler) ve *ehl-i şer'* ulema(alimler) grupları hukuki, mali ve adli konularda reayadan farklı olarak özel bir statüye sahiptir. Osmanlı ümera ve uleması, padişahlar tarafından çeşitli ayrıcalıklarla mükafatlandırılarken ,elde ettikleri bu imtiyazları ise vakıflara dönüştürerek toplmun faydalanmasına hizmet etmişlerdir. Osmanlı yönetici sınıfı mensuplarının sahip oldukları menkul ve gayrimenkulleri oluşturdukları vakıflara yönlendirmeleri, yönetici sınıfı ile yönetilenler arasındaki bağı kuvvetlendirmiştir.

Sultan Süleyman Vakfı hakkında defterde bilgi yoktur. ²⁰ XVIII. yüzyılın başında Rodos'taki Sultan Süleyman Han imâret ve câmi-i şerîf evkâf geliri 421.840 akçedir. Bu konuyla bağlantılı olarak 1758-1759 (1172) yılında Sultan Süleyman Han Evkâfı'ndan almak üzere günlük 8 akçe ücret ile tuzla kâtipliği yapan Mahmut bin Hüseyin'in kendi isteğiyle görevini ve maaşını Mustafa bin Abdurrahman'a devretmesiyle ilgili bir belge mevcuttur. ²¹ Defterimizde sadece Süleyman Mektebi 'ne bağlı kuyu Vakfı'nın kaydına rastlarız.

Ağa, sultan,baba,imam, müezzin ,molla , zade, paşa gibi ünvanlar taşıyan hayırsever Müslüman Türklerin kazançlarını ada üzerine cami,mescit,kuyu,çeşme , şadırvan gibi hem dini hem de beledi kuruluşlarda işlevlerini sürdürmeleri için vakfa dönüştürdükleri görülür. Allah'ın rızasını kazanmak için hayırseverlerin kurdukları vakıflar, onlar için bir mutluluk kaynağı olmuştur. Bir kere vakıflardan hiçbirinde doğrudan hanımefendi adının geçmediğini belirtmeliyiz. Osmanlı cemiyetinde gayri Müslimlerin de kendileri için vakıflar kurdukları bilinmekle beraber , incelediğimiz vakıfların tamamının kurucusu ve mütevellileri Müslümandır. Sultan Mustafa Cami Şerife Vakfı'nda ,sultanın kızının adının anıldığını görürüz. Bu vakfın gider kalemlerinde Kur'an-ı Kerim'in okunması için hafızlara verilecek ücret kayıt edilmiştir. Sultan ünvanını taşıyan bir vakıf Sultan Mustafa Cami'nin vakfidir ve Sultan III. Mustafa'ya (1717-1774) 'e ithafen yapılmıştır. ²²

Tablo 1: Rodoslu Vakıf Sahiplerinin Ünvanları

Zümre Ünvanlar	Ümera -Ehl-i Örf (Seyfiyye)				Ulema (İlmiye)			Reaya
	Ağa	Bey	Paşa	Zade	Baba	Molla	Şeyh	Ünvanlı
Cami	1	-	2	-	1	-	-	7
Mescit	-	1	1	1	-	1	1	21
Su (Kuyu ve Çeşme)	-	-	2	1	1	-	-	8
Mektep & Medrese	-	-	-	-	-	-	-	5
Diğer (Tilavet –Nebz-Kandil)	-	-	-	-	-	-	-	7
Toplam	1	1	5	2	2	1	1	48

Osmanlı vakıflarını kuran kişiler çoğunlukla padişahlar, hanedan mensupları veya yönetici sınıfı mensupları olduğundan bu kişiler devletin varlık sebebini vakıflar yoluyla gerçekleştirmişlerdir. Ağa, paşa, vezir ve diğer ümera mensubu varlıklı insanlar olduklarından daha fazla vakıf kurarlar. Üst gruptaki ilk ünvan ağadır.Ağa Cami Vakfı adıyla anılan vakfın, Hacı Mehmet Ağa tarafından inşa edildiği caminin

²⁰ Evliya Çelebi ,Rodos Adası'na geldiğinde özellikle Süleymaniye Evkafı hakkında ayrıntılı bilgi vermiştir.Evliya Çelebi,Evliya Çelebi Seyahatnamesi, Anadolu, Suriye Hicaz 1671-1672 , (İstanbul: Devlet Matbaası, 1935),248-249. Bu konu ile ilgili bakınız: M .Akif Erdoğan, "The Island of Rhodes under Ottoman Rule , Military, Stuation, Population ,Trade an Taxation "Arab Historical Review For Ottoman Studies, October, (1996): 29-41.

²¹ Ünen, a.g.e., 177.Örenç ,kitabında Rodos Adası'ndaki Süleymaniye Vakfı ve İmaretinin 1859 yılındaki giderlerini vermiştir. Örenç,a,g,e,356-359.

²² Zeki Çelikkol ,Rodos'taki Türk Eserleri ve Tarihçe, TTK, Ankara, (1992):69.

kitabesinde belirtilir.²³ Tireli Hamdi Bey Mescid-i Şerif Vakfı'nın kurucusu Tirelidir. Şahsın Anadolu'dan geldiğini bu şekilde anlıyoruz. Paşa ünvanını taşıyan iki cami ve bir mescit bulunur. İbrahim Paşa Cami, Kanuni'nin Sadrazamı İbrahim Paşa tarafından yapılmıştır. 1530 yılına yapıldığı belirtilen kitabesine göre Rodos'taki en eski camidir. Recep Paşa Cami ise, Bosnalı Recep Paşa'nın kaptanı deryalığı sırasında 1623 yılında yapılmıştır. Sinan Paşa Mescidi tam olarak bilinmemekle beraber acaba İbrahim Paşa'nın halefi Sinan Paşa mıdır tam olarak belirtemiyoruz.²⁴ İbrahim Paşa Medresesi'ndeki Kuyu ve yine aynı İbrahim Paşa Camisi'ne ait mesen kuyusu Vakfı da paşa ünvanlı su vakıflarıdır. Hanzade ünvanıyla Hanzade Mescid-i Şerif Vakfı bulunur. Murad Baba Dergahı'nda Hamdi Paşa Çeşmesi ise hem baba hem de paşa ünvanlı vakıf olarak belirtilirken; Hamdi Paşa'nın tam olarak kim olduğunu tespit edemedik.

Tabloda görüldüğü gibi vakıf kurucularından yarısından fazlasının hangi zümreye mensup oldukları tam olarak belirlenememiştir. Bu grup en fazla olan oranı oluşturmaktadır. 7 cami ,21 mescit ,8 su ile alakalı olan çeşme ve kuyu, 5 tane eğitim,7 ise diğer grubu oluşturan vakıf bulunur.Ünvensiz hayır sahiplerinin adada bütün vakıf eserleriyle alakalı eser verdiği görülmektedir. Baba ünvanlı verilen vakıflar Murad Baba Dergahı'ndaki Cami şerif Vakfı ve Murad Baba Dergahı'ndaki Hamdi Paşa Çeşmesi Vakfı'dır. Şeyh Mecidi Şerif Vakfı da yine dini bir kurum olarak verilmiştir. Molla ünvanlı bir kişi vardır; bu vakıf da Molla Kadiri Mescid-i Vakfı'na aittir. Vakıflarda görev alan ve buradan hayatını idame eden birçok görevliyle karşılaşırız. İmam ,hatip, müezzin,müderres, mütevellli , devrhân (Kur'an-ı Kerim'i devamlı okuyup devreden kişi) gibi dini hizmetli ve görevlilerin maaşları bu hayırsever kişilerin kurduğu vakıflar aracılığıyla verilmiştir. İncelemesi yapılan para vakıflarının hepsinin mütevellisi vardır ve hepsi mütevellisine ücret tahsis etmiştir. Bunlar genel vakıf giderlerinin yanında oldukça yüksek maaşlardır.

1826 yılında Evkaf Hümayun Nezareti'nin kurulmasına kadar olan dönemde vakıflar ,yöneticilerini ,nazırlarını ve görevlilerini kendileri seçebilmekteydi. Evkaf Hümayun Nezareti'nin kurulmasıyla vakıfların yöneticilerini tayin etme hakkı ellerinden alınmamış ,kazada bulunan Evkaf Hümayun Nezareti'ne bağlı kaza müdürlüklerinin yetkisi artmıştır.²⁵

2- Vakıf Hizmetleri

Osmanlı döneminde kurulan vakıfların çok zengin bir içerik ile kamusal faydayı gözeten hizmet ve faaliyetlerde bulunduğu bilinmektedir.²⁶ Vakıfların yaptığı tüm hizmetleri halk faidesine yönelik oluşuyla vakıf kurumu topluma doğrudan katkı sağlayarak sosyal nitelik kazanmaktadır.²⁷ Vakıf kurumu insani, sosyal ve ulusal boyutlara sahip yönleri ile sosyal bir kurumdur.²⁸ Vakıflar sayesinde fethedilen yerlere gelen Müslümanlarla bölgenin İslamlaşması da tamamlanmıştır.²⁹ Tanzimat Dönemi'ne gelinceye kadar eğitimdeki faaliyetlerin tümü vakıflar tarafından karşılandığından; devlet mahalle mekteplerinden en yüksek dereceli medreselere kadar eğitimin her kademesinin vakıflar tarafından finanse edilmesi sayesinde

²³ Zeki Çelikkol , a.g.e., 72-73.

²⁴ Zeki Çelikkol , a.g.e., 70-73.

²⁵ Mustafa Alkan , " Uşak Para Vakıfları (1890-1923)", *Belleten*, Cilt 70, Sayı 258, (2006):754.

²⁶ A Tabakoğlu, *Türk İktisat Tarihi*, (İstanbul, Dergâh Yayınları ,2005):235; B .Kodaman," Vakfın Sosyal Yönü", *Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3. Samsun, (1988):1; M, Gökbilgin, *Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977):93.

²⁷ Adnan Ertem, "Osmanlı'dan Günümüze Vakıflar", *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 36,(2011):26.

²⁸ M. Gökbilgin, *Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış*, (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları ,1977): 93.

²⁹ Z, Kazıcı, *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*, (İstanbul: Bilge Yayınları ,2003): 92.

merkezi hazineden para çıkmadan tasarruf etmiştir. Özellikle şehir yolları ,köprüler şehir altyapı hizmetleri yapım-onarım faaliyetleri de vakıflar aracılığıyla gerçekleştiriliyordu .³⁰

Evkaf defterini incelediğimizde vakıfların hangi hizmetler için yapıldığını görebiliriz ve defterden şu neticeye ulaşırız: Camiler için 7 ,mescitler için 21 ,medrese için 5 ,su, kuyu ve çeşme adı altında 8,diğer grup içinde ise 7 vakıf hizmet vermektedir. Diğer grubu içinde yer alan 2 tilavet,2 nebz ,2 nukud,1 kandil için vakıf kurulmuştur. Bu rakamlardan anlaşıldığı kadarıyla hayırsever Müslümanlar adada İslam dininin yayılması için cami ve mescit yaptırmak istemiştir. Cami ve mescitlerin düzenli olarak açık tutulması ve ihtiyaçlarının giderilmesi,her türlü akım ve onarımının yapılması , medrese ve mekteplerde İslam dinini öğrenmek isteyen talebelere hizmet verilmesi bu vakıflarda istenilen gaye olmuştur.

Vakıflar gelir-gider dengesi üzerine tesis edildiklerinden sağlam akarlara sahip olmaları kaçınılmazdır. Aksi takdirde hizmet görmesi, istihdam ettiği personele maaş verebilmesi mümkün değildir. Burada ilginç olan diğer bir konuda insanların temel ihtiyacı olan suyun bu hayırsever insanlarca temin edilmeye çalışılması meselesidir. Adada su kıtlığı olduğu gerçeği bir yana bırakılırsa, su işletmeciliği getirisi olan sektördür. Su kanalları, kuyular, çeşmeler, sebiller, değirmenler, hamamlar gibi doğrudan su ile çalışan tesislerin mülkiyet sahipleri, suyun kaynağından itibaren geçtiği noktalardaki suyu, paydaşları ile paylaşmak zorundadırlar. Yani özel mülkiyetteki araziden çıkan su, daha sonra başkasının toprağından geçeceği için hak sahipleri (toprak sahibi) olarak suyu engelleme yetkileri yoktur. Osmanlı uygulamasında özel mülkiyetlerde suyu kullanma hakkı; miras ve vasiyet konusu olabilmekle birlikte, bu hak satılamaz, devredilemez veya hayır olarak bağışlanamazdı. Bütün bunlara rağmen, Osmanlı uygulamasında ister özel mülkiyette, isterse vakıf mülkiyetinde olsun, su mâliklerinin sulama amacıyla suyu sattıklarına dair bazı örnekler vardır .³¹

Rodos Adası'nda içilebilir tatlı su ihtiyacının karşılanması için hayırsever insanlar, sahip olduğu paraları bu yolda harcamaktan geri durmamıştır. Bunun için şehirlerde çeşmeler, camilerde kuyu ve şadırvanlar yoluyla sakalarla su temin edilmesini sağlamaya çalışmıştır. Vakıflar içinde hamam yapısına rast gelmedik. Hakikatten defteri incelersek su teminine oldukça para harcadığını rahatlıkla görebiliriz. Diğer önemli bir hayır işi ise aç insanları doyurma amacıyla Kızılkapı'da ve Demirli Medresesi'nde gerçekleştirilmektedir.Bu iki vakıf ile fakir insanları doyurma meselesi ve su temini İslami bir gayeye hizmet ettiği gibi oldukça insanidir. Osmanlı anlayışına göre toplum fertleri birbirinden farklı olduğuna göre onların maddî kazançları da birbirinin aynısı değildir. Bu yüzden toplum fertleri arasında geliri olmayan veya geliri az olanların karnını doyurma, ihtiyaçlarını görmek erdem sahibi kişilerin görevidir. Kısacası vakıflar, erdem sahibi kişilere; millete amme hizmetlerinde yardımcı olabileme bahtiyarlığını bahşetmiştir.³²Vakıfların kuruluş amaçları içinde en fazla görülen amaç vakfedilen paranın işletilmesinden elde edilecek gelir ile Kurân-ı Kerim okutulmasıdır. Vakfiyelerde vakfın kurucusunun veya yakınlarının ruhu için vakfın gelirine göre belli bir süre ,bir hizb, günde bir ,iki günde bir ,haftada veya on beş günde bir cüz, yılda bir hatim okutulması istenmekte ve bunun için ödenecek miktar tayin edilmektedir. Bir cüz için takdir edilen ücret ,farklı örnekleri olmakla beraber genellikle bir akçedir. Vakfiyelerde çoğu zaman kıraatın kim tarafından yapılacağı da tayin edilmektedir. Bunlar daha çok vakfın kendisi ,yakınlardan bu işe ehil olan bir kişi veya bir caminin imam veya müezzini gibi şahıslar olmaktadır. Bunun yanında medrese hocaları veya talebelerine de benzer şekilde kıraat şart koşulduğu görülmektedir. Burada görünürdeki amaç Kurân-ı Kerim'in okutulması olmakla beraber asıl hedeflenen vakfın kurucusu tarafından ilgili kişilere bir ücret veya ilave bir gelir sağlanmak oduğu söylenebilir.³³ Rodoslu hayırsever insanların kurdukları

³⁰ M. Bayartan, "Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler", *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 10(1), (2008): 163.

³¹ Halil İnalçık, "Osmanlılarda Su", TDVİA, 37, Ankara. (2009), 437.

³² Şakir Berki, "Vakıfların Devlete Devletin Vakıflara Hizmeti", *Vakıflar Dergisi*, VII, Ankara, (1968). 45.

³³ Özcan, a, g, e, 281-282.

vakıflardan dört tanesi , kurucuları vefat ettikten sonra ruhlarına ecza-yı şerife okunup dua edilmesi için de vakıf oluşturmuşlardır.³⁴ Hürmal Medresesi ,Sultan Mustafa Cami Şerif, Takyacı Mescid-i Şerif ,İbrahim Paşa Cami Şerif 'nde hafızlar tarafından yapılan tilâvet için ücret ayırmıştır.³⁵

Birçok amaca hizmet etmeyi hedefleyen Rodos Adası'ndaki para vakıfları ,çeşitli alanlarda halkın yararına hizmet vermiştir. Sayı açısından en fazla cami ve mescitler için oluşturulan bu vakıflar, islami ibadetin gerçekleşmesi için kurulmuşlardır.

3-Gelir Kaynakları ve Gider Kalemleri

İslam vakıf sisteminin ilk oluşumunda menkul malların vakıflaşması bulunmamaktaydı. Para vakıfları, ilk örneklerini II. Murat(1421-1451) ve II. Mehmet (1444-1481) zamanında vermiştir. XVI. yüzyıl vakıf sisteminde meydana gelen artışlar para vakıflarının da varlığını tartışılır vaziyete getirmiştir.³⁶ Osmanlı Devleti'nde XVI.yüzyılda % 12,09' nun para vakfı olduğu anlaşılmıştır .³⁷ Para vakıflarının ilkini 1423'te Edirne'de Hacı Musluhiddin Efendi kurmuştur. Musluhiddin Efendi'nin mülkle birlikte para vakfettiği bilinmektedir. ³⁸XV. yüzyıldan itibaren ulaşımın daha iyi hale gelmesi ticaretin artması, kıymetli madenlerin bulunması parayı daha işlek hale getirmiştir. ³⁹ Malın malla değişimi artık kullanılmamaya başlarken, paranın değerlenmeye başladığı görülmüştür. İhtiyaç dahilinde hemen kullanıma sokulan para, daha kullanışlı olarak düşünülmüştür.Para vakıfların ekonomik düzeyi , vakfı meydana getiren kurucusunun mal varlığı ve sınıfıyla alakalıdır.Kurucu saray veya üst tabakadan ise, vakfin ekonomisi daha kuvvetlenirdi.Vakıfların gelirleri arasında kira önemli bir yer tutardı. Bunlar, esnaf ve tüccara kiralanıyordu. ⁴⁰ Vakıfda adı geçen “**asl-ı mal**“ sermayedir.Para vakıflarının ayırt edici özelliği asl-ı malın yani vakfin mal varlığının tamamının veya bir kısmının nakit para olarak vakfedilmiş olmasıdır. Vakıfların çeşitli alanlara yaptıkları tevliyetlerin biriken parası “**zam**” adı altında toplanmış ;genel giderlerden ayrı belirtilmiştir. Bununla birlikte “**güzeşte**” tabiri ise biten yıldaki kayıtların yapıldığını anlatmak için kullanılmıştır.

Kuruşu gerçekleştirilen asl-ı malı mütevellî tarafından işletilmekte ve elde edilen gelir vakfin kuruluş amacına yönelik olarak vakfiyede öngörülen yerlere harcamaktadır.Vakıf mütevellîlerinden vakfin faaliyetlerini en iyi şekilde yürütmeleri ve gelirleri mümkün olan en yüksek orana çıkarmaları beklenmekteydi. Muhasebe kayıtları incelenen 61 vakfin toplam 39.5695 kuruş 29 para gelirinin olduğu ifade edilmiştir

a- Dükkanlar ve Araziler

Uzun asırlar ayakta duran vakıflar sistemlerini kurumsal olarak yaşatıldıklarından gelir- gider dengesi vakıf için çok önemliydi.Vakfa ait bulunan mallar işletilmek suretiyle bunlardan belli bir gelir elde edilmekte ve bu gelir vakfin gayesine yönelik hizmetler için kullanılmaktadır. ⁴¹ Rodos'taki vakıfların

³⁴ *Ecza-yı Şerife*, Kurân-ı Kerimî meydana getiren otuz cüzün tamamıdır.

³⁵ *Tilâvet*,Kurân-ı Kerim'in güzel sesle ve usûlüne uygun olarak okunmasıdır.

³⁶ Ahmet Akgündüz, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 2. Baskı,(İstanbul :OSAV,1996): 224-229.

³⁷ Ömer L. Barkan-Ekrem H. Ayverdi, İstanbul Vakıf Tahrir Defteri 953 (1546) Tarihli, İstanbul Fetih Cemiyeti İstanbul Enstitüsü, İstanbul , sayı. VIII,(1970): 1 nolu cetvel.

³⁸ Tahsin Özcan, *Osmanlı Para Vakıfları Kanûnî Dönemi Üsküdar Örneği*,(Ankara:Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003):9

³⁹Çiğdem Gürsoy ,”Para Vakıfları Kapsamında Sosyo Ekonomik Bir Analiz: Davudpaşa Mahkemesi Kayıtları (1634-1911)”, *Bellekten*, Cilt 81, Sayı 290,(2017),162-164.

⁴⁰ Mehmet Genç, “Klâsik Osmanlı Sosyal-İktisadî Sistemi ve Vakıflar”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 42, (2014):15 ;Veli Sırım ,”Bir Finansman Kaynağı Olarak Vakıflar: Osmanlı Örneği”,*İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 6,(2017): 177-178.

⁴¹ Özcan,a,g,e,1.

bazılarının dükkan ve tarla gibi icarât gelirleriyle desteklendiğini görürüz.⁴² Mütevellilerin vakfa ait gayrimenkulleri kiraya verirken; bilinen normal kira akdinin yanı sıra; icareteyn usulünü de kullandıkları görülür. Her sene mülkten gelen icârın vakfin ana parasının üzerine ilave edildiğini görürüz. Genel kuralları ve şartları belirli olan ‘icâre-i vâhideli’ kiralamada, vakfa ait bir yerin tasarruf hakkı, o yerin türüne göre üç yılı geçmeyecek şekilde kiraya verilebilmekteydi. Eğer vakıf sahibi vakfiyesinde kira süresini bir şart olarak ifade etmiş ise buna uyulurdu. Genel uygulamaya göre ev ve dükkân gibi yerler (Müsakkafât) en fazla bir yıllığına kiralanabilirken, çiftlik ve arazi gibi yerlerde bu süre üç yıldır.⁴³ Sümbüllü Suyu ‘na ait bulunan beş adet dükkan icarı ve ayrıca verilen dükkan icarının toplam geliri 5233 kuruş 30 paradır. Kavaklı Mescidi Şerifi’nin icara verilen tarla geliri de 1533 kuruştur. Santorlu Suyu, Hükümet Konağı’ndan aldığı kiradan 300 kuruş gelir olarak yazılmıştır. Bunun dışında gelir olarak verilen başka bir ekonomik girdi yoktur.

Tablo 2: Vakıfların İcarat Yüzdeleri

Vakıflar	Tür	Gelir (kuruş)	Kiranın Yüzdesi
Santorlu Suyu	Hükümet Konağı Aidat	300 kuruş	% 2
Kavaklı Mescidi Şerifi	İcarat	1341 kuruş 26 apara	% 6
	İcaratı tarla	1533 kuruş	% 16
Sümbüllü Suyu	Beş bab dükkanın icaresi	2533 kuruş 30 para	% 6
	İcaratı Dükkan	2700 kuruş	% 7

Santorlu Suyu’na ait Hükümet Konağı Aidatı , defterin sonunda verilen özette icar olarak verilmiştir. Buranın kirasının yüzdesi %2’lik bir oranla oldukça düşüktür. Bununla beraber tarla ve dükkanlardan alınan kiraların yüzdelerinde değişiklikler vardır. Genellikle % 6’lık bir oranda icar verildiği görülür. Kavaklı Mescidi Şerifi’nin icarata verilen tarlasındaki yüzdeler % 16 ile oldukça yüksektir.

b-Nakit Paralar

Osmanlı toplumunda, modernite öncesi bankacılık sistemi olarak ifade edilen murabaha yoluyla işletilen vakıf paraları, piyasada paranın daha yoğun el değiştirmesine ve işlem görmesine yol açtığından, tarım ve ticarî faaliyetlerde görülen canlanmaya işaret etmektedir. Bu durum doğal olarak para vakıfları sektörünün genişlemesi anlamına da gelmektedir.⁴⁴ Vakıf defterinin , genel olarak para vakıflarının vakfiye düzenlenme şartlarına ve içeriğine bağlı kalarak hazırlandığı tespit edilmiştir. Vakıf defteri vakıf hukukunun örfî ve şer’î esaslarına bağlı kalmıştır. Vakfın kimler tarafından nasıl yönetileceği, işletim usulleri, nemâ oranları, çalışanların ücretleri , yapılacak olan masraf kalemleri ve bunların ardından kalan para bedeli bir düzen içinde sistemli olarak kaydedilmiştir. İslam ve Osmanlı hukukunun izin verdiği ölçülerde özellikle onda bir olmak üzere vakıflarda paralar faize verilmiş, (rıbh) yapılan harcamalar bu

⁴² Ahmet Akgündüz, “İcâreteyn”, TDV İslam Ansiklopedisi, 21, (İstanbul 2000), s.389-90.

⁴³ Konuyu geniş şekilde müstakil olarak inceleyen bir çalışma için bk. Süleyman Kaya, *Osmanlı Hukukunda İcâreteyn*, İstanbul : Klasik Yayınları, 2014). Kenan Yıldız, “Osmanlıda İcâreteynin Başlangıç Tarihi Meselesi: İlk Uygulamalara Dair Tespitler”, *Cihannüma, Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Sayı V/2 – Aralık, (2019): 29.

⁴⁴ Ahmet Köç, “Sicillere Göre Hacı Bayram-ı Velî Vakfı’nın Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı 55 , Haziran (2021):147.

şekilde karşılanmaya çalışılmıştır. Para vakıflarında uygulamaya koyulan bu faiz sistemi tarım gelirine göre paranın daha fazla gelir getiren bir unsur olmasından kaynaklanmaktadır.⁴⁵

Vakfiyelerden elde edilen bir başka önemli bilgi; nakit para ile gerçekleşen borç alışveriş işlemleri neticesinde kazanılan kâr paylarıdır. Vâkıfların amaçlarını gerçekleştirmek için vakfettikleri meblağlar nakit ihtiyacı olan kişilere borç olarak veriliyordu. Bu şekilde para vakıfları kendine has bir fonksiyonu da icra etmektedir. Vakıfların hem alacaklarının kaydedildiği, hem de şahıslardan alınacak borçların yazıldığı da görüyoruz. Abdulcelil Mescid-i Şerif Vakfı iflas nedeniyle Nazif Efendi'ye 4886 kuruş tazminat verirken; Debbağhanedeki Câmi-i Şerif Vakfı ise Çekirge Damarı İbrahim'e verilecek 656 kuruşu, Eğrikapı Kuyusu Vakfı ise Aşçı Hasan nam kimseye verilecek 72 kuruşu ve Sarkoz Karyesi'nde Cami şerif Vakfı Üç akçe oğlu Emin'in 920 kuruşunu, Hanzade Mescid-i Şerif Vakfı Hafızlarının 2535 kuruşu, Kızıllı Karyesi'nde bulunan Mescid-i Şerif Vakfı ise iflas ederek vefat eden Öksüz Ali'ye verilecek 280 kuruşu borç olarak kaydetmiştir. Mütevelliler buradan elde edilen gelirlerle vakfın ana parasına dokunmadan gerekli harcamaları yapmaya başlamışlardı. Böylece hem hedeflenen amaç doğrultusunda hayır müesseseleri vasıtasıyla topluma faydalı olunuyor, hem de nakit ihtiyacı olan kişilerin sıkıntısı gideriliyordu. Para vakıfları vasıtasıyla kredi işlemleri bir anlamda kurumsallaşmış, kredi arzının artması ve kişilerin kredi ihtiyaçlarının karşılanması için kurumsal bir altyapı oluşturulmuştur. Para vakıfları piyasa istikrarının sağlanmasında da önemli bir fonksiyon görevi görmekteydi. Bu işlemlerin ayrıca vâkıfın manevî hislerinin tatminine de yardımcı olduğu muhakkaktır. Vakıflar bu yolla bir nevi sosyal güvenlik fonksiyonunu gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bu anlamda vakıfların toplum hayatının her alanını kuşatan çok geniş bir anlamda faaliyet gösterdiği de görülmektedir.

Rodos'taki vakıflarda faiz olarak "*istirbâh*" tabiri kullanılmıştır. İstirbâh kâr getirmek için paranın işletmeye verilmesidir. Ribh kavramı ise "kar" anlamına gelir. Ticari bir muamelede zarar bulunmadığı zaman, ana paranın üzerindeki fazlalığı ifade eder. Zarar çıkarsa, kardan (ribh) söz edilemez. Vakıftan nakit para verirken, *kar* (ödünç) olarak mı yoksa elde edilecek karı paylaşmak amacıyla mı verildiği bu terimle belirlenir.⁴⁶ Beş vakfın istirbah yöntemiyle idare edildiği açık olarak belirtilir. Buna karşın otuz vakıfta verilen nema açıklamasında faizin kullanıldığını görürüz. Bu sayı defterde verdiğimiz vakıfların hemen hemen yarısını ifade etmektedir. Bu durumda belli bir işlem türünün tayin edilmediği, tercihin günün şartlarına göre mütevelliyeye bırakıldığı anlaşılmaktadır. Vakfın nakid parasının işletilmesinde genel eğilim paranın "*muamele-i şer' riyye*" usulüyle ona on bir % 10 oranında ve bir yıl vade ile kefil veya rehin mukabilinde işletilmesidir.⁴⁷ Ana para üzerinden verilen faiz oranı ise devletin verdiği yönetmelikteki % 12'lik oranı biraz geçerek %15 oranında gerçekleşmiştir. Toplamda devletin kanunla verdiği resmi faiz oranı ise 1864 (1280)'deki *Murabaha Nizamnamesi'ne* göre %12'dir. Vakıfların devletin belirttiği faiz oranını biraz aşmış olduğunu söyleyebiliriz.⁴⁸

⁴⁵ M. A. Erdoğan, "Rodol Adası'ndaki Osmanlı Evkafı (1522-1711)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. XV, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını: İzmir, (2000): 12.

⁴⁶ Ahmet Akgündüz, *İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi*, 2. Baskı, (İstanbul :OSAV, 1996): 224-225.

⁴⁷ Özcan, a, g, e, 54.

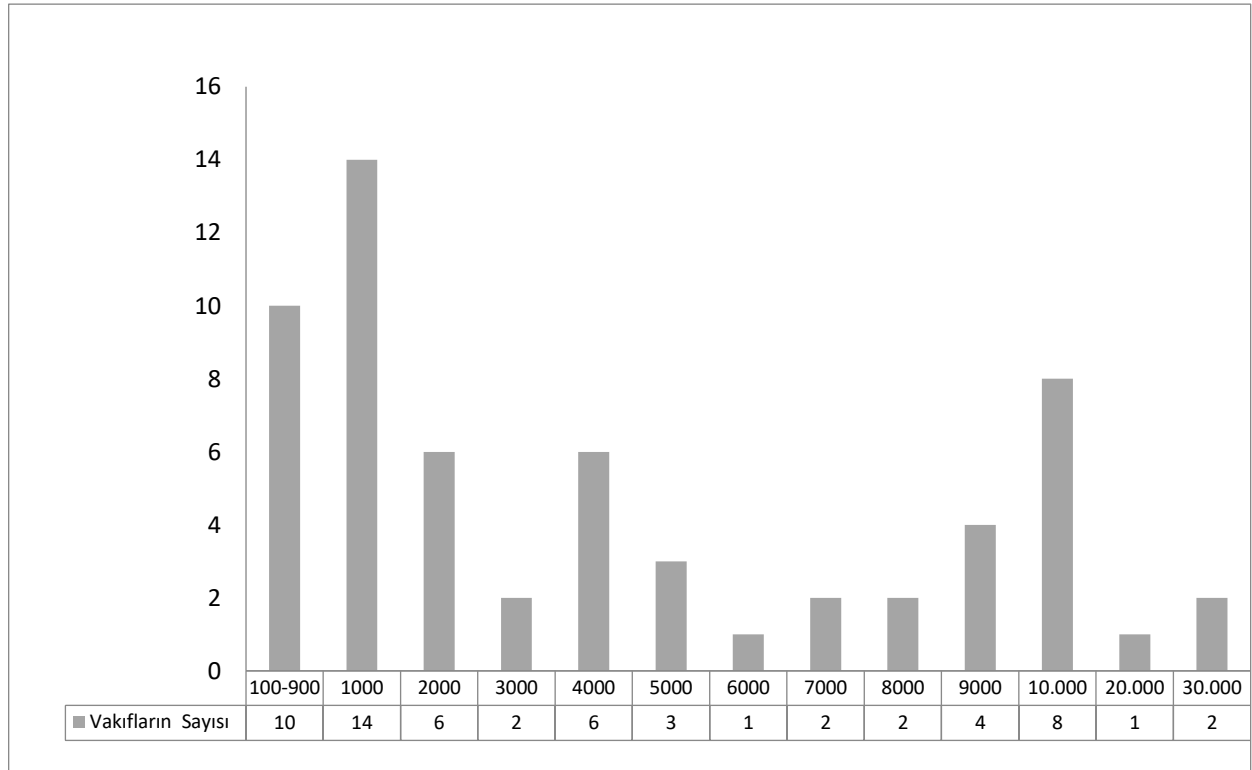
⁴⁸ Düstur, Tertip 1, Cilt .1, 1864, 268; Düstur, Tertip 1./ Cilt 5, 1887, 775. Verdiğimiz defterdeki faiz oranını ilgilendirmemekle beraber, 1887 (1304) yılı 206 numaralı *Murabaha Nizamnamesi'ne* göre devletin belirlediği faiz oranı % 9'a indirilmiştir. Buradan faiz oranındaki değişkenliği de görüyoruz.

Tablo 3: Vakıfların Toplam Gelir – Gider Tablosu

Harcamalar	Miktar
Asl-ı mal vakıf	40.3600 kuruş 37 para
Seneyi mezburun fazlası	7972 kuruş 80 para
Bir seneyi zarfında vuku bulan güzdeşesi	59.354 kuruş 10 para
Nema (faiz) ve İane ve İcare	64.649 kuruş 13 para
İcare	5533 kuruş 30 para
Murat Baba Dergahı'nda imam	360 kuruş
Mesarifatı vâki' vazifeye(?)	56.059 kuruş 20 para
Maaş-ı muharrer ve harc-ı muhasebesi	617 kuruş 25 para
Meblağ-ı mezbûr asl-ı mala zam	7972 kuruş 8 para

“İane “adı altında defterin son kısmında icar ile beraber gelir kaydı verilmiştir.İane vakıfa yapılan yardım paralarıdır. Hanzade Mescid-i Şerif, Hüdai Mescid-i Şerif Vakfı ,Sünbüllü Suyu Vakfı , Yeniceli Mecidi Şerif Vakfı , Yeniceli Mecidi Şerif Vakfı ,Hanzade Mecidi Şerif Vakfı ekonomik olarak 10 bin kuruşun üstünde asl-ı mala sahiptirler. 61 adet vakfın toplam sermayesi 40.3600 kuruş 37 paradır. Yapılan bir yıllık harcamalar ise 59.354 kuruş 10 paradır. Sermayeden yapılan harcamalar 7972 kuruş 80 para olarak verilmiştir.

Şekil 2: Vakıfların Asl-ı Mala Göre Dağılımı

Genellikle asl-ı mala sahip olma durumlarına göre vakıfların 900 ve 1000 kuruş aralığında yoğunlaştıkları görülmektedir. 10.000 ve üzerinde geliri olan 11 vakıf bulunmaktadır.

c- Vakıf Giderleri

Vakıflarda asıl yürütülmesi gereken konu ekonomidir. Her vakfın büyüklüğüne ve yaptığı faaliyetlere göre değişken sayıda görevliyi istihdam ettiği bilinmektedir. Para vakıflarındaki görevliler diğer vakıflara oranla fazla değildir. Özellikle para vakıflarında dikkati çeken diğer bir husus da vakfın kuruluşunda bir başka vakfın (cami ,medrese v.b.) görevlisine temin edecek şekilde yapılan düzenlemelerdir. Vakıflarda genellikle vakfı kuran kişiler ilk mütevellilik görevini üstlenmişlerdir. Müteveli doğrudan vakfın bütün faaliyetlerinden sorumlu olan kişidir. Vakfın idaresi ve işleyişi ile ilgili her şeyden birinci derecede mesuldür. Aksine bir şart bulunmadığı takdirde vakıf parasının işletilmesi de müteveliye aittir. Yine kurucular tarafından vakfı denetleme/nezâret görevi de bazen bir ya da birkaç kişiye veya bir makama şart kılınmıştır. İncelenen vakıflarda vakfın gelirlerini toplamakla görevli “*câbi*” görevine rastlanmamış olup; bunun mütevellilerce yapıldığı anlaşılmaktadır. Başta müteveli olmak üzere vakıflarda görev yapan imam , müezzin, hafız , müderris gibi çalışanların maaşları defterde öncelikle yazılmıştır. Görevlilerin alacakları ücret için “*vazife*” tabiri kullanılmıştır. Ücretler genellikle günlük olarak tayin edilmektedir. Ödemelerin nasıl yapıldığı konusunda herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Özellikle çalışanlarının maaşının verilmesinden sonra , binaların zaruri ihtiyaçlarının karşılanması ön planda tutulmuştur. Vakıf Defterlerinde de sürekli gelir -gider hesaplamalarının yapılması bize bu önemi kanıtlar niteliktedir.

Vakıf binalarının onarım ve tamirat , kandil, mum, yağ, hasır, kova, ip, vs. diğer masraflarının tümü bu vakıflarca karşılanmıştır. Vakıfların nakidlerinde inişli-çıkışlı durum, yöneticilerin gösterdikleri başarı veya başarısızlıkla yakından ilgilidir. Vakfa yapılan toplu mal alımları maddi anlamda sıkıntılara neden olmasaydı da , toptan alımlar ucuz fiyatla bütçe dengesinin oluşmasını sağlıyordu. Aydınlatma için alınan zeytinyağı, bal mumu, ve kandil birkaç yıl hiç alınmazken, bazı yıllarda yüklü miktarda satın alınarak stok yapıyordu. Bu toplum alımları, ürünün kilesinin oldukça fazla yazılmasından çıkarabiliyoruz. Zeytinyağı kile hesabı olarak verilmiş olup mekanları aydınlatmak için kullanılmıştır.⁴⁹ Yine şem(mum) de aynı amaçla vakfın giderleri arasında kaydedilmiştir. Binaların ısıtılmasında kömürden yararlanıldığı düşünülürse , kömür diğer bir gider olarak verilmiştir. Yalnızca iki vakfın kömür giderini belirttiğini görüyoruz. Ağa Cami Şerifi 25 kuruş 20 para , Çizmece Mescid-i Şerifi’ne 137 kuruş kömür ücreti kayıt edilmiştir.

Tablo 4: Vakıfların Tamirat Masrafları

Vakıflar	Masraf
Kavaklı Mescid-i Şerif Vakfı	1728 kuruş 10 para
Ağa Cami Şerif Vakfı	25 kuruş 25 para
Hurmalı Medresesi Vakfı	780 kuruş 20 para
Şadırvan Cami Vakfı	1018 kuruş
Beyaneldin Mescid-i Şerif Vakfı	198 kuruş
Recep Paşa Cami Vakfı	594 kuruş
İlk Mihrap Mescidi Vakfı	53 kuruş
Üzgor Karyesi Câmî-i Şerifi Vakfı	423 kuruş
Yeniceli Mescid-i Şerif Vakfı	1830 kuruş
Dolaplı Mescid-i Şerif Vakfı	150 kuruş
Çarşı derununda vaki kuyu Vakfı	15 kuruş
Toplam	6813 kuruş 55 kuruş

⁴⁹ Okka (kıyye) ,400 dirhemdir. 1282,945 gr (1280 gr) .

Vakfın giderleri arasında yapılan tamir masraflarının da yüklü miktar oluşturduğu gözlenmektedir. Tamirat giderleri her yıl olmamakla birlikte, olduğu senelerde bütün giderlerden daha fazla tutuyordu. Metinde verilen masraflarlar da dediğimizi doğrular niteliktedir. Toplam 6813 kuruş 55 kuruş tamirat masrafı verilmesine rağmen; buradaki tutarda sadece tamir masrafı yazılmamıştır. Bazen tamir masrafıyla beraber başka giderlerin yazılmış olduğu kayıtlara da denk gelmekteyiz.

4-Tekkeler ve Dergahlar

Osmanlı Devleti'nin siyasi iktidarının sürmesi için vakıflardan yararlandığını görüyoruz. Osmanlı'nın kuruluş döneminde önemli roller oynayan ve fütüvvet anlayışı üzerine teşkilatlanan tekke ve zaviyelerin, devlet tarafından temlik edilen arazilerde vakıf olarak kurulmaları teşvik edilmiştir.⁵⁰ Yeni fethedilen bölgeleri İslama ısındırma amacıyla bu yolla ele geçen yerlerde İslamlaşmanın amaçlandığı görülmüştür. Genellikle tekke ve zaviye olarak tanımlanan bu kuruluşlardan önemli bir bölümünü de Bektaşî tarikatına mensup kişilerce kurulmuş Bektaşî tekkeleri oluşturur.Devlet yöneticileri, halkın etkisinin büyük olduğu tarikat şeyhleri ve ulemayı kendisine bağlayarak ,vakfiyelere koydukları hükümlerle de devletin geleceği için dua istemiş, medrese ve tekke arasındaki dengeyi de gözetmekten geri durmamıştır.⁵¹ Baba kelimesi Şii ve Sünnî tasavvuf çevrelerinde ortaklaşa kullanılan bir unvandır. Bundan dolayı bir mutasavvıfa baba denilmesi onun Sünnî veya Şii olduğunu göstermeye yetmez.⁵² Defterde geçen Murat Baba (Reis)'in Bektaşî olduğunu Evliya Çelebi'nin verdiği bilgilerden öğreniyoruz.

Rodos'ta medreselerden ayrı olarak mensuplarının bir kısmı da ada gelirlerinden maaş alan Nakşibendi ve Mevlevi dergahlarının şeyh ve postnişinleri halk nazarında büyük itibar gördüğü bilinmekteydi.⁵³ Adaya gelen Evliya Çelebi bahçeli ve kübbeli yapısıyla Kadırga Limanı'nın yıldız tarafı yönünde bir kumsal burnunda bulunduğunu yazar. Bektaşîyan Asıvani Cezayir Murat Reis olarak verdiği bu mezarı, yeşil çuka örtülü, etrafı seccade ,postlarla ve turna telleri ile sarılı mezarda yatmaktadır şeklinde anlatır.Hatta Koca Memi Paşa da burada medfundur diye belirtir.⁵⁴

XIX. yüzyılda salnamede de adadaki tekkelerden en meşhuru Murat Baba (Reis) olarak verilmiştir.⁵⁵ Bu tekkenin tekkenişinliği berat karşılığında verilmekteydi. Murat Reis denizcilik kahramanlarının en büyüklerinden biri olarak anılmakta ,devrinin ünlü kaptanları Piri Reis ,Seydi Ali Reis ile beraber Kızıldeniz, Umman Denizi ve Basra Körfezi'nde Osmanlı donanmasına hizmet vermiş kahraman olarak anlatılmaktaydı . Bu şahıs 1609'da Kıbrıs sularında Baf şehri açıklarında Rodos'tan sürülüp Malta'da yuvalanan korsanlarla yaptığı “*Karacehennem Savaşı*“olarak bilinen savaşta başarı göstermiş fakat; şehit olmuştur. Naaşı Rodos'a getirilen reisin türbesi ,halkın en önemli ziyaret alanlarından biridir. Rodos yakınlarından geçen Türk gemileri top atışı yaparak ya da siren çalarak babayı selamlardı.Bu şahıs adına bir cami de bulunur.⁵⁶ Rodos'ta mutasarrıflık yapan Namık Kemal Bey, Murat Reisin mezarında görevli Şeyh Abdullah Efendiye itibarlı bir şahıs olarak vermiştir.⁵⁷

⁵⁰ Bahaeddin Yediyıldız ,”Vakıf “,TDV İslam Ansiklopedisi, 42, (İstanbul 2012): s.479-486.

⁵¹ Nilgün Çevrimli ,”Vakfiyeler Işığında Hacı Bektaş Veli Tekkesi ve Bazı Bektaşî Tekke ve Türbeleriyle İlişkileri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli - Araştırma Dergisi*, 94(94), (2020):99.

⁵² Süleyman Uludağ,” Baba “, TDV İslam Ansiklopedisi ,4 (İstanbul 1991) : s.365-366.

⁵³ Örenç,*a,g,e*,268.

⁵⁴ Evliya Çelebi,*a,g,e*,250-251.

⁵⁵ 1290 Cezayir Bahri Sefid Salnamesi, 104.

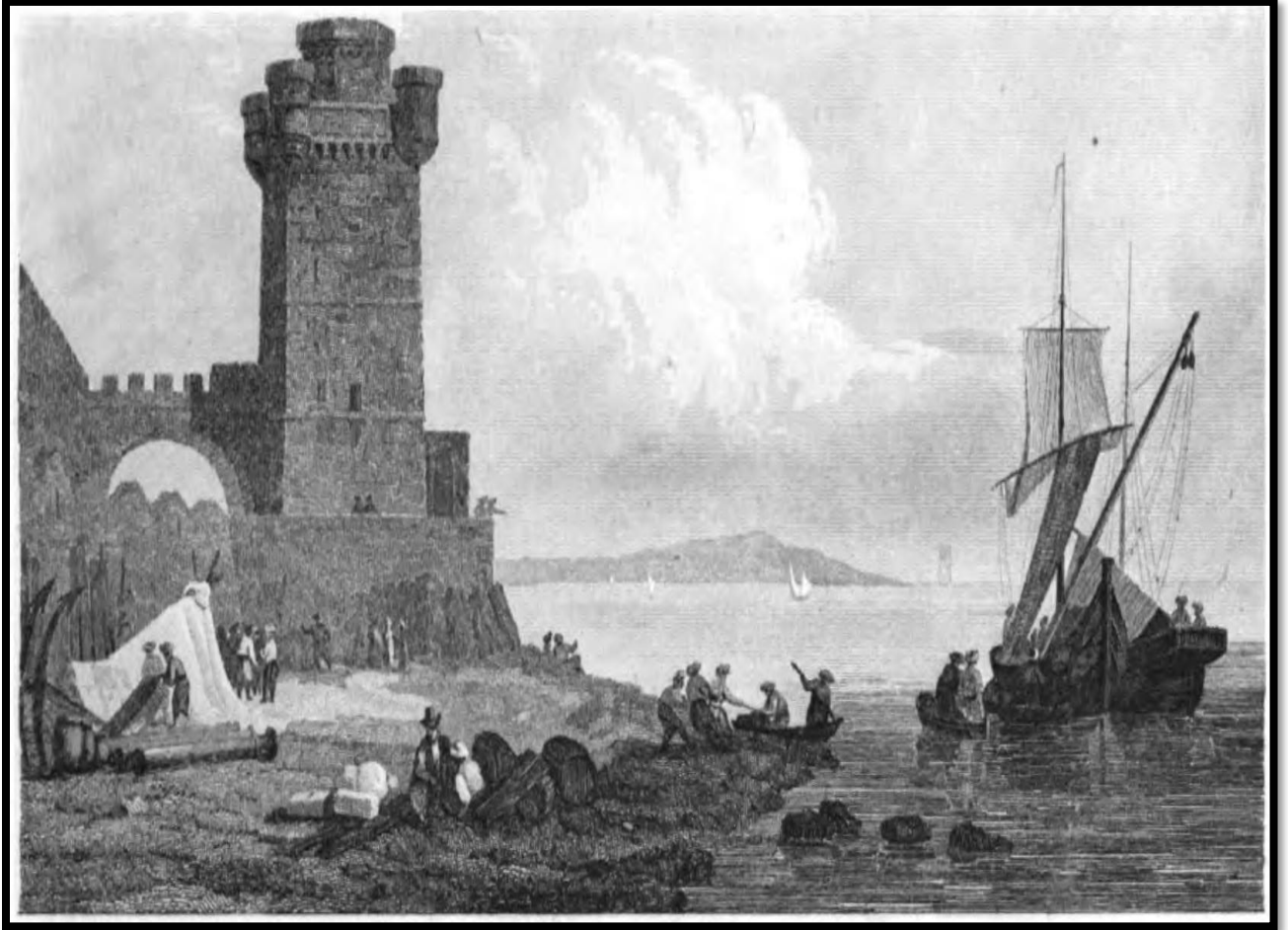
⁵⁶ Örenç, *a,g,e*,269.

⁵⁷ Fevziye Abdullah Tansel, “Akdeniz Adalarının Elden Çıkmaması İçin Hususi Mektuplarına Göre Namık Kemal' in Mücadele Ve İkazları” *Bellekten* , Cilt: 23 ,Sayı 91,(1959): 495.

Santorlu Suyu Vakfı'nın Murad Baba Dergahı Cami Şerifi için 360 kuruş⁵⁸, Recep Paşa Cami Şerif Vakfı'nın Giridli Şeyhinin vazifesi için 45 kuruş ücret ayırdığı görüyoruz. Rodos Adası üzerinde çeşitli mezheplere ait tarikat ve şeyhlerin örgütlenmesinin olduğunu buralara ayrılan ücretlerden tespit edebiliyoruz.

Toplumsal hayatla iç içe olan bu vakıfların tarikatlarla da ilgili olmaması kaçınılmazdır. Başta yönetici sınıfının oldukça ilgilendiği bu gruplar, adada vakıflarla iç içe bir vaziyettedir.

Resim 1: Rodos Adası ve Liman .⁵⁹

⁵⁸ İstanköy Adası'ndaki vakıflardan da Murat Baba Şeyhine 420 kuruş ücret ayrıldığını görüyoruz. Arzu Baykara Taşkaya, "Kos Island Foundations according To The Evkaf Book No.21096", *International Liberty Interdisciplinary Studies Conference, January 16-17, 2022, Manhattan, New York*, Liberty Academic Books:USA, Editors:Thaís B. Bosco, Flavio A. S. Gonçalves, Wesley A. de Souza, (2022),38.

⁵⁹ Joseph Marie Jouannin, *Turquie*, Yay:Firmin Didot Freres, (Paris, 1840):528.

Sonuç

İncelememizde Rodos'taki vakıfların çoğunun halkın kurduğu küçük ölçekli vakıflar olduğu görülmüştür. Cami ,mescit gibi ibadet , medrese ve mekteple eğitim kurumu ve su,kuyu ve şadırvan ile de beledi faaliyetle çeşitli amaçlarla yapılan vakıflar aracılığıyla adadaki birçok sosyal hizmet faaliyetinin gerçekleştirildiğini görüyoruz. Ada üzerinde Müslümanlar arasında İslamiyet'in yayılması, Müslümanların beraberce yardımlaşması için kurulan bu vakıflar ,mütevellileri aracılığıyla idare edilmişlerdir. Adanın fethedilmesinin ardından kurulan vakıflar, Müslümanlar arasında dayanışmayı artırmayı ,adada İslam dininin yayılması ve varlığını devam ettirmesini amaçlanmış ,mütevelliler tarafından yürütülen vakıflarla İslam dinin yayılması ve yaşatılması ,sosyal hizmetlerin sürdürülmesi sağlanmıştır. Şehirdeki hizmetlerdeki süreklilik vakıf mallarından elde edilen gelirlerle devam ettirilmiştir. Vakıfların bakımı, tamiri ve yeniden devamları için ayrılan paylar da vakıf şartlarında yer almıştır. Rodosta Müslümanlığın yaşatılması adına mimari eserlerin günümüze kadar gelmesi vakıfların varlığıyla olabilmektedir.

Rodos'taki Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi'nde bulunan 20237 numaralı Evkaf Defteri'nde isimleri verilen vakıfların nükûd-ı mevkufelerine dair muhasebe kayıtları incelenmiştir .Ağa, sultan,baba,imam, müezzin ,molla ,hazade, paşa gibi ünvanlar taşıyan yada ünvanı olmayan reayadan hayırsever Müslümanların kurdukları vakıflar , mütevellili, imam ,hatip, müezzin,müderri, gibi çalışanlarca idame ettirilmiştir. Rodos Adası'nda kurulan 61 adet para vakfının iktisadi gücü çok kuvvetli değildir .Hatta bu vakıfların toplam parasal değeri, pek çok saraya mensup vakfın sermayesinden bile düşüktür. Abdulcelil Mescid-i Şerif Vakfı 40 bin kuruşa yaklaşan sermayesiyle bu vakıfların en güçlüsüdür. Buna rağmen söz konusu 61 adet mütevazi para vakfının , hayrât kurumlarındaki varlığını idâme ettirmesi sağlanmıştır.Para vakıflarının tespit ettiğimiz fonksiyonlarından biri de belirli bir topluluk arasında mali dayanışmayı sağlayan ve mensuplarına bir anlamda sosyal güvenlik hizmeti veren bir kurum oluşlarıdır. Dolayısıyla para vakıfları ,yardımlaşma ,sosyal güvenlik ve sigortacılık gibi konularda farklı bir model olmuş ,istifade edilmesi gereken bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Söz konusu olan burada vakıflardaki sürdürülebilirlik anlayışı olmuş;yapılan hizmetlerin belirli dönemlere mahsus ya da gelip geçici olmadığı, bu amaçlar için kurulan hizmetlerin vakıflar sayesinde sürdürülebilir kılındığı tespit edilmiştir. Osmanlı vakıfları gelir-gider esasına dayandığından sosyal hayatta yaşanan her türlü oluşan huzursuzluk savaşlar, göç, enflasyon, işsizlik vs. vakıfları oldukça fazla etkilemiştir. Bazı vakıflar dergahlara ve şeyhlere maddi ödenek temin etmiştir.En önemlisi de bu kurumlar,Süleymaniye Medresesi örneğinde olduğu gibi örgün eğitim-öğretimin sınırlı nisbetde kaldığı ,Osmanlı toplumunda kültürel etkileşimin merkezi olmaya devam etmişlerdir.

Kaynakça

1-TC Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivi Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

Evkaf Defteri, BOA, EV.d., 20237 .

2-Salnameler ve Kanunlar

1290 Cezayir Bahri Sefid Salnamesi, Vilayet Matbaası, Rodos .

Düstur ,Tertip 1.,Cilt 1, 1864 .

Düstur ,Tertip 1.,Cilt 5, 1887.

3-Araştırma ve İnceleme Eserleri

Akgündüz ,Ahmet, ” İslâm Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesesi,” 2. Baskı , İstanbul: OSAV, 1996.

Akgündüz Ahmet, “İcâreteyn”, TDV İslam Ansiklopedisi, 21,(İstanbul 2000), ss. 389-90.

Alkan ,Mustafa, “Uşak Para Vakıfları (1890-1923)”*Belleten*, Cilt: 70 , Sayı: 258, (2006), 743-774.

Baykara Taşkaya ,Arzu , “Osmanlı'da Bir Afet Yönetimi Örneği (Rodos Depremleri)“,*Tarih Araştırmaları III*,Edit, Aydın Efe, Fatih Sansar ,Ankara:Akademisyen Kitabevi, ,(2020),71-93.

Baykara Taşkaya Arzu, ”Kos Island Foundations according To The Evkaf Book No.21096”, International Liberty Interdisciplinary Studies Conference ,January 16-17, 2022 , Manhattan, New York, Liberty Academic Books:USA, Editors:Thais B. Bosco, Flavio A. S. Gonçalves, Wesley A. de Souza , (2022),11-39.

Aksel, Malik ,*İstanbul'un Ortası*, Ankara:Kültür Bakanlığı Yayınları,2000.

Bayartan, M. Osmanlı Şehirlerinde Vakıflar ve Vakıf Sisteminin Şehre Kattığı Değerler, *Osmanlı Bilimi Araştırmaları*, 10(1) ,(2008),157-175.

Barkan, Ömer Lütfi , “Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı:2,(1942), 279-386.

Berki, Şakir, “Vakıfların Devlete Devletin Vakıflara Hizmeti”, *Vakıflar Dergisi*, VII, Ankara,(1968), 45-52.

Busbecq,Ogier Ghislain de ,*Türk Mektupları*, Çev: Hüseyin Cahit Yalçın, İstanbul: Remzi Kitabevi ,1939.

Choiseul-Gouffier ,Marie-Gabriel-Auguste-Florent comte de,Voyage Pittoresque de la Grèce By , 1752-1817, France,1782.

Cuinet ,Vital, La Turquie D 'Aise Paris, Yay. E. Leroux, Cilt 1,France, 1892.

Çelik, B. - Ünen, U., XVIII. Yüzyılda Rodos'un Sosyo-Ekonomik, Dinî ve Kültürel Durumu, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , 2 (2) ,(2015), 52-73.

Çelikkol, Zeki, *Rodos'taki Türk Eserleri ve Tarihçe*,Ankara : TTK, 1992.

Çevrimli, Nilgün “Vakfiyeler Işığında Hacı Bektaş Veli Tekkesi Ve Bazı Bektaşî Tekke Ve Türbeleriyle İlişkileri”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli - Arastırma Dergisi* 94(94), (2020),ss-95-116.

Çiğdem Gürsoy ,”Para Vakıfları Kapsamında Sosyo-Ekonomik Bir Analiz: Davudpaşa Mahkemesi Kayıtları (1634-1911)”, *Belleten*,Cilt 81, Sayı 290,(2017),159 – 190.

- Erdoğan, M. Akif, "The Island of Rhodes under Ottoman Rule, Military, Situation, Population, Trade and Taxation" *Arab Historical Review For Ottoman Studies*, October, 1996, ss.29-41.
- Erdoğan, M. A., "Rodos Adası'ndaki Osmanlı Evkafı (1522-1711)", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, c. XV, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını: İzmir, 2000, ss. 9-30.
- Ertem, Adnan, "Osmanlı'dan Günümüze Vakıflar", *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 36, (2011), 25-65.
- Evliya Çelebi, *Evliya Çelebi Seyahatnamesi Anadolu, Suriye, Hicaz 1671-1672*, İstanbul: Devlet Matbaası, 1935.
- Genç, Mehmet, "Klasik Osmanlı Sosyal-İktisadî Sistemi ve Vakıflar", *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 42, (2014), 9-18.
- Gökbilgin, M. *Osmanlı Müesseseleri Teşkilatı ve Medeniyeti Tarihine Genel Bakış*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, 1977.
- Güneri, Hasan, "Vakıf Suları ve Su Vakıfları", *Vakıflar Dergisi*, IX, Ankara, (1972), 67-79.
- İşbilir, Ö., "Kalebend", TDVİA, C. EK-2, 2016, ss.5-7.
- İnalçık, Halil. "Osmanlılarda Su", TDV İslam Ansiklopedisi, 37(Ankara 2009), ss. 437-440
- Jouannin, Joseph Marie, *Turquie*, Paris, Firmin Didot Freres, 1840.
- Kazıcı, Z., *Osmanlı Vakıf Medeniyeti*. İstanbul: Bilge Yayınları, 2003.
- Kaya, Süleyman, *Osmanlı Hukukunda İcâreteln*, İstanbul: Klasik Yayınları, 2014.
- Kiel, M., "Rodos", TDV İslam Ansiklopedisi, 35, (İstanbul 2008), ss.155-158.
- Kodaman, B. "Vakfın Sosyal Yönü", *Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3, Samsun, (1988), 1-4.
- Köç, Ahmet, "XV-XVII. Yüzyıllarda Silistre'de Su Vakıfları" *Vakıflar Dergisi*, Sayı 3, Haziran, (2013), 9-20.
- Köç, Ahmet "Osmanlı Devleti'nde Devlet-Tekke İlişkisinin Önemli Bir Tanığı: Halveti Şeyhi Sofyalı Bâlî Efendi ve Vakıfları" *Bellekten*, Cilt 80, Sayı 289, (2016), 797-822.
- Köç, Ahmet "Sicillere Göre Hacı Bayram-ı Velî Vakfı'nın Ekonomik Yapısı Üzerine Bir Değerlendirme", *Vakıflar Dergisi*, 55 - Haziran, (2021), 139-155.
- Köprülü, Fuat, "L'insitution de Vakf", *Vakıflar Dergisi*, Ankara Cilt:2, (1942), 5-12.
- Martal, Abdullah, "XVI. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğunda Su Yolculuk", TTK, *Bellekten*, LII/205, (1989), 1585-1654.
- Örenç, Ali Fuat, *Yakındönem Tarihimizde Rodos ve Oniki Ada*, İstanbul: Doğu Kütüphanesi, 2006.
- Özcan, Tahsin, *Osmanlı Para Vakıfları Kanûnî Dönemi Üsküdar Örneği*, Ankara, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2003.
- Sırım, Veli, "Bir Finansman Kaynağı Olarak Vakıflar: Osmanlı Örneği", *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt / Vol: 6, Sayı/Issue: 6, (2017), 173-188.
- Şemsettin Sami, *Kamus'ül Alam*, "Rodos", C. 3, İstanbul. Kanaat Matbaası, 1306.
- Tabakoğlu, A., *Türk İktisat Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005.

- Tansel Fevziye Abdullah ,“Akdeniz Adalarının Elden Çıkmaması İçin Hususi Mektuplarına Göre Namık Kemal' İn Mücadele ve İkazları” *Bellekten* , Cilt: 23,Sayı 91, (1959),479-511.
- Uludağ , Süleyman,”Baba “ , TDV İslam Ansiklopedisi,4 ,(İstanbul 1991) ,ss.365-366.
- Ünal, A. ,” XVI. ve XVII. yüzyıllarda Cezayir Bahr-i Sefid (Akdeniz -Ege Adaları) ya da Kaptan Paşa Eyaleti”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 1 (12) ,(2002),252-261.
- Ünen, U., XVIII. Yüzyılda Osmanlı İdaresinde Rodos Adası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi,2013.
- Yediyıldız ,Bahaeddin,”XVIII. Asır Türk Toplumunu ve Vakıf Müessesesi“,*Vakıflar*, XV, Ankara,(1982), 22–53.
- Yediyıldız, Bahaeddin,”Türk Vakıf Kurucularının Sosyal Tabakalaşmadaki Yeri 1700-1800“,*Osmanlı Araştırmaları, III ,The Journal Of Ottoman Studies III*,İstanbul ,(1982),143-164.
- Yediyıldız ,Bahaeddin,”Vakıf“,TDV İslam Ansiklopedisi, 42 ,(İstanbul 2012), ss.479-486.
- Yıldız ,Kenan, “Osmanlıda İcâreteynin Başlangıç Tarihi Meselesi: İlk Uygulamalara Dair Tespitler”,*Cihannüma,Tarih ve Coğrafya Araştırmaları Dergisi* ,Sayı V/2 – Aralık,(2019),2-46.

EKLER 1:

ASIL METİN

İşbu 83 senesi martının ibtidasına şubat gayetine değin bir sene zarfında Rodos Ceziresi'nde evkafı şerifesinin nukûd-ı mevkuf bâ ma'rifet-i şer-i şerif-i meclis sarf olunan mala bakan muhasebe defteridir

1-Kavaklı Mescid-i Şerif Mütevelisi Karacazade Hacı Hafız Mehmet Efendiyle istirbah olunan nukûd-ı mevkufesidir

Asl-ı mal vakıf	9301 kuruş 20 para
Seneyi mezburun fazlası	2632 kuruş 6 para
Bir sene zarfında Güzeştesi	4395 kuruş
İcarat	1341 kuruş 26 apara
Vazife-i imam	240 kuruş
Revganı Zeyt (kile 12)	96 kuruş
Şem-i Asel maa Dökme	135 kuruş
Tevliyet	500 kuruş
Harc-ı Muhasebe	31 kuruş 20 para
Kilim bahası	275 kuruş
Mescid-i Mezburun kaba tamiri için kireç ve revganı zeyt ve iskarpin masrafı	1728 kuruş 10 para
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	2632 kuruş 6 para
İcaratı tarla	1533 kuruş
Maaş-ı Muharrer	153 kuruş
Harc-ı Muhasebe	28 kuruş 14 para

2-Ağa Cami Şerifi'nin Mütevelisi Yumukzade Ahmet Efendi tarafından istirbah olunan nukûd-ı mevkufesidir

Asl-ı mal vakıf	10.695 kuruş 5 para
Bir sene zarfında Güzeştesi	1604 kuruş 15 para
Vazife-i imam	555 kuruş
Revganı Zeyt (kile 25)	200 kuruş
Tevliyet	300 kuruş
Harc-ı Muhasebe	3 kuruş 30 para
Meblağ-ı mezkur cami mezkurun tamirat ve kömür aktarımına	25 Kuruş 20 para

3-Hurmalı Mescid-i Şerif mütevellisi Daneran Yusuf Efendi yediyle istirbah olunan nukûd-ı mevkufesidir

Asl-ı mal vakıf	8034 kuruş 24 para
Bir sene zarfında Güzeştesi	1205 kuruş 10 para
Vazife-i imam	150 kuruş
Revganı Zeyt (kile 6)	47 kuruş
Şem-i Asel maa Dökme	115 kuruş
Tevliyet	160 kuruş
Harc-ı Muhasebe	7 kuruş
Meblağ-ı mezbûr mescidlerin hedm olunan duvarları masrafı zam	725 kuruş

4-Hurmalı Medrese-yi mezkur Mütevellisi mümaileyh Yusuf Efendi yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	5950 kuruş 4 Para
Bir sene zarfında Güzeştisi	792 kuruş 20 para
İcarat	52 kuruş 20 para
Vazife-i müderris	180 kuruş
Tevliyet	180 kuruş
Harc-ı Muhasebe	4 kuruş 20 para
Meblağ-ı Mezburun odalarının tamir masrafı zam	780 kuruş 20 Para
İcarat	60 kuruş
Maaş-ı muharrer	6 kuruş
Harc-ı Muhasebe	1 kuruş 20 para

5-Hurmalı Medresesi mezkur derununda tilâvet olunan eczayı şerife Mütevellisi mümaileyh Yusuf Efendi yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	4203 kuruş 35 para
Sene mezburun fazlası	150 kuruş 20 para
Bir sene zarfında neması	630 kuruş 50 para
Kur'ân ve Tilâvet eden hafızlara	360 kuruş
Tevliyet	120 kuruş
Meblağ-ı mezbûr asl-ı mal zam	150 kuruş 20 para

6 -Alişan Mescid-i Şerif Mütevellisi Bıyıklı oğlu Süleyman yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	4203 kuruş 35 para
Sene mezburun fazlası zam	137 kuruş 5 para
Bir sene zarfında neması	371 kuruş 5 para
Vazife-i imam	90 kuruş
Revganı Zeyt (kile 6)	48 kuruş
Şem-i asel maa dökme	65 kuruş
Tevliyet	30 kuruş
Harc-ı Muhasebe	1 kuruş
Asl mala zam	137 kuruş 5 para

7 –Hüdaî Mescid-i Şerif Mütevellisi Kabancı Ahmet Efendinin yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	16.001 kuruş 13 para
Bir sene zarfında neması	2400 kuruş 7 para
Vazife-i imam	300 kuruş
Vazife-i mektep Hocası	300 kuruş
Revganı Zeyt (kile 19)	152 kuruş
Şem-i asel maa dökme	218 kuruş
Tevliyet	500 kuruş
Masrafı zam	930 kuruş 5
Mesarifat	1240 kuruş 20 para
Seneye devr olunan	310 kuruş 13 para

8-Şadırvan Cami Şerif Mütevellisi Lonka Ahmet Ağa yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	11.259 kuruş 26 para
Bir sene zarfında güzeştesi	1289 kuruş
Vazife-i imam	330 kuruş
Şem-i asel	153 kuruş
Revganı Zeyt (kile 10)	80 kuruş
Tevliyet	100 kuruş
Harc-ı Muhasebe	9 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun cami mezkur cami şerifinin tamiratına zam	1018 kuruş

9-Kızılkapıda vâki' nebzin mütevellisi mümaileyh Ahmet Ağa yediyle istirbah olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	5253 kuruş 36 para
Bir sene zarfında güzeştesi	788 kuruş 10 para
Saka mahyası	540 kuruş
Meblağ-ı mezkurun ip ve kova ,mesarifati zam	248 kuruş 10 para

10-D(T)emirli Cami Şerif Mütevellisi Osman Efendi yediyle istirbah olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	10.300 kuruş
Seneyi mezburun fazlasına zam	39 kuruş 14
Bir sene zarfında neması	1545 kuruş 4 para
Vazife-i imam	192 kuruş
Revganı Zeyt	216 kuruş
Şem-i asel maa dökme	296 kuruş
Minarede ikad olan revganı zeyt (Kile 35)	241 kuruş
Tevliyet	200 kuruş
Harc-ı Muhasebe	3 kuruş 10 para
Mesarifi Müteferrika	357 kuruş
Asl-ı mâla zam	39 kuruş

11- D(T)emirli Medresesi derununda nebzin Mütevellisi mümaileyh Osman Efendi yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	1630 kuruş 23 para
Seneyi mezburun fazlası zam	54 kuruş
Bir sene zarfında neması	244 kuruş 24 para
Vazife-i müderris	50 kuruş
İp ve kova mesarifat	80 kuruş
Tevliyet	60 kuruş
Harc-ı Muhasebe	23 para
Asl-ı mâla zam	54 kuruş

12-Beyaneldin Mescid-i Şerif Mütevellisi Birader Mehmet Ağa yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mâla vakıf	2641 kuruş 23 para
Bir sene zarfında neması	396 kuruş 10 para
Vazife-i imam	90 kuruş
Revganı Zeyt (kile 6)	48 kuruş
Tevliyet	60 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun mescidi şerifin tamirine zam	198 kuruş

13-Gani Ahmet nam mahalde vâki' Mescid-i Şerif Mütevellisi Berber Mahmud ediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	6438 kuruş 17 para
Bir sene zarfında neması	964 kuruş 8 para
Vazife-i imam	240 kuruş
Revganı Zeyt (kile 12)	96 kuruş
Tevliyet	100 kuruş
Harc-ı Muhasebe	4 kuruş
Müceddeden sağır olunan kuyuya sarf olunduğu	524 kuruş

14-Haric-i Kal 'âda İnce Mescid-i Şerif mütevellisi Günek oğlu Hacı İbrahim Ağa yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	1524 kuruş 5 para
Bir sene zarfında neması	228 kuruş 24 para
Vazife-i imam	90 kuruş
Revganı Zeyt (kile 6)	52 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun tevliyeti kandil mesarifi müteferri zam	86 kuruş 24 para

15-Meşayihî Mescid-i Şerif Mütevellisi Osman Hoca yediyle yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	1452 kuruş 32 para
Seneyi mezburun fazlası zam	76 kuruş 35 para
Bir sene zarfında neması	217 kuruş 35 para
Vazife-i İmam	75 kuruş
Revganı Zeyt	40 kuruş
Tevliyet	25 kuruş
Harc-ı Muhasebe	1 kuruş
Asl-ı mâla zam	76 kuruş 35 para

16-Abdulcelil Mescid-i Şerif Mütevellisi Mumcu oğlu Ali Osman yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	37.305 kuruş 30 para
Seneyi mezburun neması	5595 kuruş
İcarat	299 kuruş
Vazife-i imam	200 kuruş
Revganı Zeyt (kile 18)	144 kuruş

Şem-i Asel maa Dökme	119 kuruş
Tevliyet	500 kuruş
Harc-ı Muhasebe	45 kuruş
İflas hasebiyle Nazif Efendi'den tertib eden tazminat mahsub	4886 kuruş
İcarat	341 kuruş 30 para
Maaş-ı muharrer	34 kuruş 10 para
Harc-ı Muhasebe	8 kuruş 20para

17-Haric-i Kal 'âda mercan tarikinde Mescid-i Şerif mütevellisi Cafer Efendi yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	1525 kuruş 35 para
Seneyi mezburun neması	228 kuruş
Vazife-i imam	75 kuruş
Revganı Zeyt (kile 18)	48 kuruş
İp ve kova	45 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun tevliyet zam	60 kuruş

18-Babı mesdur Mescid-i Şerif Mütevellisi Cafer Efendi yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl mal vakıf	833 kuruş
Bir Seneyi neması	125 kuruş 6 para
Vazife-i imam	40 kuruş
Revganı Zeyt (kile 6)	48 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun hasır ve kandil masrafı zam	37 kuruş

19-Sıkıntı Mescid-i Şerif Mütevellisi Müderris Ahmet Efendi yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	1441 kuruş 23 para
Seneyi mezburun fazlası Zamm	66 kuruş 10 para
Bir sene zarfında neması	216 kuruş 10 para
Vazife-i İmam	60 kuruş
Revganı zeyt (kile 5)	40 kuruş
Masrafı Müteferri	20 kuruş
Tevliyet	30 kuruş
Meblağ mezkur Asl-ı mâla zam	66 kuruş

20-Çizmece Mescid-i Şerif Mütevellisi Mısırlı Hacı Hafız Efendi yediyle imal olunan nukûd-ı mevkufesi

Asl-ı mal vakıf	9090 kuruş 15 para
Seneyi mezburun fazlası zam	190 kuruş 30 para
Bir sene zarfında neması	1310 kuruş 30 para
Vazife-i İmam	300 kuruş
Revganı zeyt (kile 13)	96 kuruş
Şem-i Asel ma Dökme	120 kuruş
Kuyuya ip ve kova	60 kuruş
Vazifeti mekteb Hocası	240 kuruş

Tevliyet	265 kuruş
Harc-ı Muhasebe	2 kuruş
Masrafı Müteferri	137 kuruş
Masrafı Müteferri fehme(Kömür)	137 kuruş
Asl-ı mâla zam	190 kuruş

21-Debbağhanede vâki‘ Câmi-i Şerif Mütevellisi Lanka Ahmet Ağa yediyle imal olunan nukûd-ı mevküfesi

Asl mal vakıf	4373 kuruş 8 para
Bir Seneyi neması	656 kuruş
Çekirge damarı İbrahim’den tertib eden noksan mahsub	656 kuruş

22-Sultan Mustafa Cami Şerife’nin vâki‘ tabe kızının ve eczayı şerife mütevellisi Müderris Ahmet Efendi yediyle i‘mâl-i nukûd-ı mevküfesi

Asl-ı mal vakıf	1696 kuruş 13 para
Seneyi mezburun fazlası zam	71 kuruş 10 para
Bir Seneyi neması	254 kuruş
İcrayı Tilâvet eden Hafızlara	75 kuruş
Revganı zeyt (kile 4)	32 kuruş
Masrafı Müteferri	35 kuruş
Tevliyet	40 kuruş
Harc-ı Muhasebe	30 para
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	71 kuruş 10

23-Takyacı Mescid-i Şerif mütevellisi Hacı Mehmet Efendi yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevküfesi

Asl-ı mal vakıf	4276 kuruş 14 apara
Bir Seneyi Neması	641 kuruş
Seneyi mezburun fazlası zam	262 kuruş 20 para
Vazife-i İmam	120 kuruş
Revganı zeyt (kile 12)	96 kuruş
Bir şerif Tilâvet için	75 kuruş
Tevliyet	60 kuruş
Harc-ı Muhasebe	2 kuruş
Masrafı Müteferri	25 kuruş
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	262 kuruş

24-İbrahim Paşa Cami Şerif kurbinde mesen kuyusu Müteveli Mehmet Efendi yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevküfesi

Asl-ı mal vakıf	974 kuruş
Bir Seneyi neması	146 kuruş 4 para
İp ve kova mesarifi	101 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun saka ücretine zam	45 kuruş

25-Mezkur Kuyu'nun ittisalinde musluk mütevellisi Mahmut Efendi yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1340 kuruş
Bir Seneyi neması	201 kuruş
Saka mahyası	100 kuruş
İp ve kova parası	90 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun tevliyet zam	11 kuruş

26-Santorlu Suyu mütevellisi İbrahim Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	10.916 kuruş 22 para
Bir sene zarfında Güzeştesi	2387 kuruş 20 para
Murat Baba Dergahı'na	360 kuruş
Hükümet Konağı Aidat	300 kuruş
Su Yolcu Maaşı	1920 kuruş
Tevliyet	500 kuruş
Meblağ-ı mezbûr günlük ve sicim vesaire zam	627 kuruş

27-Sümbüllü Suyu mütevellisi İbrahim Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	36.658 kuruş 27 para
Bir sene zarfında Güzeştesi	5498 kuruş 30 para
Beş bab dükkanın icaresi	2533 kuruş 30 para
Su Yolcu Maaşı	1920 kuruş
Tevliyet	500 kuruş
Meblağ-ı mezbûr günde ve sicim, revganı zeyt ,değirmen masrafı vesaire	5612 kuruş
İcarât-ı Dükkan	2700 kuruş
Maaş-ı muharrer	135 kuruş
Harc-ı Muhasebe	31 kuruş 10 para

28-Recep Paşa Cami Şerif Cezayirli Ahmet Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	10.532 kuruş 15 para
Bir sene zarfında Güzeştesi	1579 kuruş 32 para
Vazife-i imam	300 kuruş
Giridli Şeyhi Vazifesi	45 kuruş
Revganı Zeyt (kile 47)	376 kuruş
Şem-i Asel maa Dökme	144 kuruş
Tevliyet	120 kuruş
Kandil ve Harik tamiriyle mesarifi sairesi	594 kuruş

29-Eğrikapıda vâki' kuyunun mütevellisi Hasan Cavlı Yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	11.554 kuruş 12 para
Seneyi mezbur fazlası zam	618
Bir sene zarfında Güzeştesi	1733 kuruş

Saka mahyası	540 kuruş
İp ve kova parası	246 kuruş
Tevliyet	250 kuruş
Harc-ı Muhasebe	7 kuruş
Aşçı Hasan nam kimseden tertib edilen noksan	72 kuruş
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	618 kuruş

30-Süleyman Mektebi elinde vâki' kuyunun mütevellisi merkum Hasan Cavlı Yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	2259 kuruş 24 para
Bir Seneyi mezburun neması	339 kuruş
İp ve kova parası	125 kuruş
Saka mahyası	150 kuruş
Tevliyet zam	64 kuruş

31-İlk Mihrab Mescid-i Mütevellisi Moralı Mustafa Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1555 kuruş 26 para
Seneyi mezbur fazlası	19 kuruş
Bir sene zarfında Neması	232 kuruş 35 para
Vazife-i imam	75 kuruş
Revganı Zeyt (kile5)	40 kuruş
Tevliyet	30 kuruş
Harc-ı Muhasebe	-
Mesarifi Müteferri	15 kuruş
Mescidi mezburun tamiri	53 kuruş
Asl-ı mâla zam	19 kuruş

32-Haric-i Kal 'âda Kuvalık nam mahalde vâki' Mescid-in Mütevellisi Salih Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1143 kuruş 9 para
Bir sene zarfında Neması	171 kuruş 20 para
Vazife-i imam	60 kuruş
Revganı Zeyt	40 kuruş
Mesarifi Müteferri	45 kuruş 30 para
Harc-ı Muhasebe	-
Tevliyet zam	25 kuruş

33-Üzgor Karyesi Cami şerif Mütevellisi Tekeli İsmail yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	3688 kuruş 13 para
Bir sene zarfında güzeştesi	554 kuruş
Kuyuya ip ve kova	56 kuruş
Tevliyet	45 kuruş
Harc-ı Muhasebe	4 kuruş
Mesarifi Müteferri	25 kuruş

Câmi-i mezkurun duvarları tamirine mahsub	423 kuruş
---	-----------

34-Yeniceli Mecidi Şerif Mütevellisi Kabancı Ahmet Efendi yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	19.363 kuruş 33 para
Bir sene zarfında güzeştesi	2904 kuruş 18 para
Vazifeyi imam	180 kuruş
Revganı Zeyt (kile24)	192 kuruş
Mum maa dökme	252 kuruş
Tevliyet	450 kuruş
- Câmi-i mezkurun minare tamirine zam Hedm olunan müceddeden inşa olunan minare masrafı -İka kılınan seneyi atıye mürur	1830 kuruş 486 kuruş 22 para

35-Sarkoz Karyesinde Cami Şerif mütevellisi Sipahi oğlu İbrahim yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	9229 kuruş 14 para
Bir sene zarfında güzeştesi	1384 kuruş 10 para
Vazife-i imam	150 kuruş
Revganı Zeyt (kile5)	40 kuruş
Mum	60 kuruş
Mesarifat	52 kuruş
Tevliyet	100 kuruş
Harc-ı Muhasebe	10 kuruş
Mesarifi Müteferrisi	52 kuruş
Üç akçe oğlu Eminin istimalinden tertib eden mahsub	920 kuruş

36-Haric-i Kal ‘âda Molla Kadiri Mescid-i Şerif mütevellisi Hacı Osman yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	2141 kuruş 21 para
Seneyi mezbur fazlası zam	290 kuruş
Bir sene zarfında güzeştesi	322 kuruş 15 para
Mesarifi Müteferrisi	10 kuruş
Tevliyet	2921 kuruş
Harc-ı Muhasebe	2 kuruş
Asl-ı mâla zam	290 kuruş

37-Dolablı Mescid-i Şerif mütevellisi Rızancı Ahmed Ağa yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	5701 kuruş 23 para
Seneyi mezbur fazlası zamm	440 kuruş 30 para
Bir sene zarfında güzeşte	855 kuruş 10 para
Vazife-i imam	90 kuruş
Revganı Zeyt (kile 6)	848 kuruş
Tevliyet	50 kuruş
Harc-ı Muhasebe	4 kuruş

Mesarifî Mütferrikası	72 kuruş
Kuyu tamiri mesarifat	150 kuruş
Asl-ı mâla zam	440 kuruş

38-Marmaris Nahiyesi'ne bağlı Câmî-i Şerif Mütevellisi İbrahim Paşa Yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	4603 kuruş 3 para
Bir sene zarfında neması	690 kuruş 20 para
Vazife-i imam	65 kuruş
Vazife-i Müezzin	45 kuruş
Revganı Zeyt (kile18)	144 kuruş
Mum ve Dökme	240 kuruş
Tevliyet	20 kuruş
Meblağ-ı mezbûrun kereste ve kandil masrafı saire zam	176 kuruş

39-Hanzade Mescid-i Şerif mütevellisi Basiryeli Hacı Hafız yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	23.080 kuruş 38 para
Bir sene zarfında tamamı	3462 kuruş 5 para
Vazife-i imam	180 kuruş
Revganı Zeyt (kile18)	144 kuruş
Mum ve Dökme	180 kuruş
Tevliyet	250 kuruş
Harc-ı Muhasebe	25 kuruş
Mesarifatı Mütferrikası	147 kuruş
Bu sıralar hafızların tertib eden noksan mahsub	2535 kuruş

40-Kızıllı Karyesi'nde vâki' Mescid-i şerif mütevellisi Emir oğlu Hüseyin yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	3883 kuruş 1 para
Bir sene zarfında neması	582 kuruş 20 para
Vazife-i imam	150 kuruş
Revganı Zeyt (kile 3)	44 kuruş
Hasır İp ve kova	58 kuruş
Tevliyet	50 kuruş
Müflisen vefat eden Öksüz Ali'den tertib eden ziyan	280 kuruş

41-İbrahim Paşa Medresesi'ne kain kuyunun mütevellisi Müftü Ahmet Efendi yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	2505 kuruş
Bir sene zarfında güzestesi	375 kuruş 30 para
İp ve Kova	200 kuruş
Saka Mahyası	60 kuruş
Mesarifatı Mütferrikası	20 kuruş
Tevliyet zam	90 kuruş

42-Has Ahurkapı'nın Vakfı Mütevellisi Müfti Efendi yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1073 kuruş
Güzeştesi	161 kuruş
Şifayı şerif Müderrisin vazifesi	120 kuruş
Meblağ-ı mezbûr tevliyet zam	41 kuruş

43-Çarşı derununda vâki' kuyunun Mütevellisi Cafer Efendi yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1170 kuruş 20 para
Güzeştesi	175 kuruş 23 para
İp ve Kova	100 kuruş
Musluk tamiri	15 kuruş
Meblağ-ı mezbûr tevliyet zam	60 kuruş

44-Sırasında Celbi Mescid-i i Şerif Mütevellisi Cami Yumukzade Ahmet Efendi yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	7423 kuruş 22 para
Seneyi mezburun fazlası zam	702 kuruş 20 para
güzeştesi	1113 kuruş 20 para
Vazife-i İmam	120 kuruş
Revganı zeyt (kile 6)	48 kuruş
Tevliyet	60 kuruş
Harc-ı Muhasebe	8 kuruş
Masrafı Müteferri	55 kuruş
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	202 kuruş

45-Sinan Paşa Mescid-i Şerif Mütevellisi Emin Hoca yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	4104 kuruş 9 para
Seneyi mezburun fazlası zam	302 kuruş 25 para
güzeştesi	615 kuruş 25 para
Vazife-i İmam	120 kuruş
Kuyu Mesarifi ip ,kova ve saka mahyası	90 kuruş
Tevliyet	90 kuruş
Harc-ı Muhasebe	3 kuruş
Müteferrikası	10 kuruş
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	302 kuruş

46-Murad Baba Dergahı'nda kain Câmi-i Şerif Mütevellisi Hacı Mehmet Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	8890 kuruş 8 para
Seneyi Mezburun Fazlası	74 kuruş 30 para
Bir sene zarfında Neması	1333 kuruş 20 para
Vazife-i imam	240 kuruş
Revganı Zeyt (kile 52)	416 kuruş

Mum ma dökme	157 kuruş
Mesarifi Müteferrisi	195 kuruş
Tevliyet	250 kuruş
Harc-ı Muhasebe	-
Asl-ı mâla zam	74 kuruş

47-Murad Baba Dergahı'nda Hamdi Paşa Çeşmesi'nin nukudu mütevellisi Hacı Mehmet Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	9606 kuruş 20 para
Bir sene Neması	1441 kuruş
Su yolcu maaş	180 kuruş
Sicim vesaire	81 kuruş
Tevliyet	250 kuruş
Harc-ı Muhasebe	10 kuruş
Masrafı Müteferri	10 kuruş
Meblağ-ı mezbûr mesarifatı zam (revganı zeyt vve su yolcuya)	910 kuruş

48-Amalsat Mescid-i Şerif Mütevellisi Hacı Osman yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	2390 kuruş 32 para
Seneyi mezburun fazlası zam	73 kuruş
Bir sene tamamı	360 kuruş
Vazife-i İmam	124 kuruş
İp ve kova	102 kuruş
Tevliyet	60 kuruş
Harc-ı Muhasebe	30 para
Asl-ı mala zam	73 kuruş

49-Sümbüllü tarikinde vâki' mescidi Mütevellisi Yusuf Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	7958 kuruş 34 para
Seneyi mezburun fazlası zam	818 kuruş 30 para
Bir sene Neması	1194 kuruş
Vazife-i İmam	150 kuruş
Revganı Zeyt	52 kuruş
İp ve kova	64 kuruş
Tevliyet	100 kuruş
Harc-ı Muhasebe	8 kuruş
Asl-ı mâla zam	818 kuruş

50-Çarşı derununda vâki' mescidin mütevellisi Bıyıklı oğlu Süleyman yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	2290 kuruş 32 para
Bir sene zarfında güzeşte	343 kuruş 25 para
Vazife-i ehli müterferrika	144 kuruş

Revganı Zeyt	56 kuruş
İp ve kova	70 kuruş
Mesarifat	51 kuruş
Meblağı mezkur zam	22 kuruş

51-Kasaphanede vâki‘ Mescidin mütevellisi Bilal oğlu Emin Hoca yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	916 kuruş 18 para
Seneyi mezburun fazlası zam	102 kuruş
Bir sene neması	137 kuruş
Masraf	10 kuruş
Tevliyet	25 kuruş
Asl-ı mala zam	102 kuruş

52-Sultan Mustafa’da kıraat olunan tarikatı Mehmediye nukudu mütevellisi Müfti Ahmet Ağa yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	575 kuruş
Bir sene Neması	86 kuruş
Vazife-i Müderris	60 kuruş
Tevliyet zam	26 kuruş

53-Haric-i Kal ‘âda Kırmılı Mescid-i mütevellisi Hacı Hüseyin Efendi yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1060 kuruş 10 para
Bir sene Neması	159 kuruş
Vazifeyi imam	60 kuruş
Revganı Zeyt	40 kuruş
Mesarifat	29 kuruş
Meblağ-ı mezbûr zam	30 kuruş

54-Hanzade Mahallesi’nde Esbanya Kuyusu’nun mütevellisi Cafer Efendi yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	287 kuruş 24 para
Bir sene tamamı	43 kuruş 20 para
Meblağ-ı mezbûr zam	43 kuruş 20 para

55-Enderun Cami Şerifi’nde ikad olunan kandil mütevellisi Hacı Hüseyin Efendi yediyle i‘mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1402 kuruş 8 para
Güzeştesi	211 kuruş 8 para
Revganı Zeyt	100 kuruş
Mesarifat	10 kuruş

Tevliyet	10 kuruş
İflasa vefat eden Kara Hasan'ın tertib eden ziyade zam	30 kuruş

56-İbrahim Paşa Câmî-i Şerifi'nde imam ve müezzîn ve devirhân nakdi mütevellisi Basriyeli Hacı Hafız yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	1850 kuruş
Güzeştesi	277 kuruş 20 para
Bir şerife Tilâvet	150 kuruş
Devirhân	75 kuruş
Müezzîn	22 kuruş
Tevliyet zam	30 kuruş

57-Camanlık nam mahalde vâki' çeşmenin mütevellisi Kuyucu Hasan yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	642 kuruş
Seneyi mezburun fazlası	64 kuruş
Güzeştesi	94 kuruş 32 para
Harc-ı Muhasebe	-
Tevliyet	20 kuruş
Mesarif	10 kuruş
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	64 kuruş

58-Hariç Kalede" şehirlik" nam mevkide mescidin mütevellisi Elvan Ağa yediyle imal olunan

Asl-ı mal vakıf	857 kuruş
Güzeştesi	128 kuruş 2 para
Vazife-i Vazife-i Vazife-i Vazife-i imam	80 kuruş
Revganı Zeyt (Kile 6)	48 kuruş

59-Menol Karyesi'nde İsanere Çeşmesi mütevellisi Günek oğlu Hacı İbrahim yediyle imal olunan

Asl-ı mal vakıf	533 kuruş 32 para
Seneyi mezburun fazlası	45 kuruş
Güzeştesi	80 kuruş 20 para
Çeşmenin masrafı	20 kuruş
Tevliyet	15 kuruş
Harc-ı Muhasebe	-
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	45 kuruş

60-Tireli Hamdi Bey Mescid-i Şerif Mütevellisi Hacı Halil Ağa yediyle i'mâl-i olunan nukûd-ı mevkûfesi

Asl-ı mal vakıf	5909 kuruş 10 para
Seneyi mezburun fazlası Zam	639 kuruş 15 para
Güzeştesi	1186 kuruş 15 para
Vazife-i İmam	240 kuruş

Revganı zeyt	104 kuruş
Mum	30 kuruş
Masrafi Müteferrisi	28 kuruş
Tevliyet	100 kuruş
Harc-ı Muhasebe	7 kuruş
Masrafi Müteferrisi	38 kuruş
Meblağ-ı mezbûr Asl-ı mâla zam	239 kuruş

61-Haric-i Kal 'âda Sancaktar Mescid-i Şerif mütevellisi Abbas Efendi yediyle imal olunan

Asl-ı mal vakıf	606 kuruş 35 para
Güzeştesi	98 kuruş
Revganı zeyt	32 kuruş
Mesarif	28 kuruş
Tevliyet	52 kuruş
İmam Vazifesine zam	6 kuruş

Defter-i mezbûr bekal bekal ma'rifet-i şeri' muhasebeyi rü'yet olunan kâffe-i evkafın nukûd ve mazarratı (?) müfredatıyla 83 senesi martı ibtidasından şubat gâyetine değin vuku' bulan artan mesarifati ve vakıası ber- vech-i âtizikr ve beyan olunur

Asl-ı mal vakıf	39.5695 kuruş 29 para
Seneyi mezburun fazlası	7972 kuruş 80 para
Toplam	40.3600 kuruş 37 para
Bir seneyi zarfında vuku bulan güzeştesi	59.354 kuruş 10 para
İcarat	4635 kuruş 3 para
Murat Baba Dergahı'nda imam	360 kuruş
Hükümet Konağı'ndan İcar	300 kuruş
Mesarifati vâki' vazifey ehli (?)	56.059 kuruş 20 para
Maaş-ı muharrer ve Harc-ı Muhasebesi	617 kuruş 25 para
Meblağ-ı mezbûr asl-ı mala zam	7972 kuruş 8 para

Zikr olunan evkafı mülhakatın işbu 84 senesi dört senesi martı ibtidasına şubatin gayetine kadar ma'rifet-i şeri' meclis ve mütevellileri marifetiyle bekal bekal ve muhasebeleri ba-l rüyet nukûd-ı mevku'f nemasıyla icarat ve iane altmış dört bin altıyüz kırk dokuz kuruş on üç pareye baliğ olup mebâliğ-i mezburun elli altı bin elli dokuz kuruş yirmi parası defter müfredatında gösterildiği vech ile maaş-ı vazife-yi mesarifati bi'l ifraz baki yedi bin dokuz yüz yetmiş iki kuruş seksen pare fazlasıyla olarak asl-ı mala vazifeyi zam olunup hasıl olunan maaş-ı muharrer ve harc-ı muhasebeden hammi müdir olan yüz yirmi üç kuruş bi-l efrac baki dört yüz doksan dört kuruş yirmi beş paraya cedveli mahsusuna idhaline canibi evkafı hümayun takdim kılındığı vehazinece icra-yı icabı mütevakkıf fermanı celil nezaretpenâhîleri bulunmuş olmağla ol babda ve her halde ferman hazret-i men lehül emrindir sene fi Şevval 1284